

РАСТГ

КНИЖЕВНОСТ

УМЕТНОСТ

КУЛТУРА

Број
18-19

Битола
2018

РАСТ

СПИСАНИЕ ЗА КНИЖЕВНОСТ, УМЕТНОСТ И КУЛТУРА

Издавач:

Битолски книжевен круг – Битола

За издавачот

м-р Зоран Пејковски, претседател

Редакција:

м-р Зоран Пејковски, главен и одговорен уредник

Весна Мундишевска-Велјановска, уредник

Милица Димитријовска-Радевска, уредник

проф. д-р Даниела Андоновска-Трајковска, уредник

ISSN 1409 – 9330

УДК 82+7+008

Битола, јули 2018 г.

E-mail:

bkkrast@yahoo.com

ПРОЗА

The page features a minimalist design with several overlapping, angular gray shapes. A large, dark gray shape starts from the left edge and extends towards the right, partially overlapping a lighter gray shape below it. Another light gray shape is positioned at the bottom, also overlapping the one above it. The overall effect is a sense of depth and movement, with the shapes creating a layered, architectural feel.

ВЛАДИМИР КОСТОВ

ЕПТЕН УБО

*„И виде Бог дека тоа е добро“.
(„Битие“)*

На темата „Копнеж по висините“, поврзана со битолскиот алпинист Димитар Илиевски кој го освои Монт Еверест и кој, по радиоврската со базата, на прашањето: „Како се чувствувааш по освојувањето на највисокиот врв на светот?“, одговори на својот битолски говор: „Ептен убо!“, по што молкна и му се изгуби секаква трага сè додека по неколку години неговото тело, смрзнато, не беше пронајдено во една провалија на Хималаите каде што се наоѓа и сега – значи, на таа зададена тема сите студенти пишуваа за тешко совладливите висини, за потфатите на луѓето во нивното освојување полни со ризици, но и за нивната нескршлива волја да ги совладуваат. Повеќето на подвигот на Димитар Илиевски му даваа спортско значење и го осветлуваа од тој аспект, но не беа малубројни и оние кои на тој подвиг му даваа и филозофска димензија, поврзувајќи го со митот за Икар, со подигнувањето на Вавилонската кула, со вселенскиот лет на Гагарин. Сите пишуваа со воодушевување и признание за оние кои дале свој придонес во развојот на човековата цивилизација, во тој ред и за подвигот на Димитар Илиевски како за симбол на цивилизацииските стремежи, како за морален поттик во нивното остварување. И сите, пишувајќи за напредокот во различните сфери на општествениот живот и материјалната култура, пишуваа како за качување по височини, за освојување на висини.

Сите, освен Филомена Ангеловска која искачувањето на Димитар Илиевски на Монт Еверест – од неа именуван според месниот тибетански назив како Чомолунгма – го опиша по примерот на Данте, како слегување на Данте во пеколот, сè подолу и подолу додека не стасал до деветтиот круг каде што е сместен Луцифер кој преку легиони од ѓаволи применува пеколни тортури врз луѓето-грешници.

Својата замисла Филомена не ја образложи, туку ја изнесе како алегорична која требаше да ја протолкува професорот.

Нејзиниот стар професор насети многу од тоа што со својот алегоричен состав таа сакаше да каже. Но пред да го оцени нејзиниот писмен состав, еден дополнителен устен разговор

со неа го сметаше за неопходен. А и Филомена изгледа сметаше на таков разговор.

Беше убава како Беатриче и достојна за споредба со тој возвишен литературен лик зашто, не покажувајќи ја кокетно својата убавина, пред сè брилијаше со својот дух.

Професорот ѝ кажа дека нејзините колеги и колешки, пишувајќи за подвигот на битолскиот алпинист, филозофски ја обопштиле темата со поривот на луѓето за освојување на висини, при што го споменуваа потфатот на Икар преземен со цел да се допре до Сонцето, подигнувањето на Вавилонската кула со цел да се стаса до небото и летот на Гагарин како прв чекор во освојување на вселената.

– При обработка на една тема каква што е темата „Копнеж по висините“, а донесена во врска со освојувањето на Монт Еверест од Димитар Илиевски, не може да се заобиколи Икар – одговори Филомена. – Но неговиот потфат заврши со катастрофа. Не може да не се спомне и Вавилонската кула. Но таа се урна. Неизбежен е и Гагарин. Но со него започнатите пробиви во вселената, ја оштетија озонската обвивка на Земјата, со катастрофални последици по нејзиниот опстанок. Впрочем, за сето тоа во својот писмен состав јас пишував, на опасните последици од тие цивилизациски чекори предупредив, сфаќајќи го и опишувајќи го искачувањето на нашиот алпинист на Хималаите всушност како негово слегување во пеколот, неговото освојување на Монт Еверест како негово допирање на пеколното дно.

– А зошто Димитар Илиевски, освојувајќи го врвот, на прашањето од базата како се чувствува како освојувач, одговори „Ептен убо“? – ја праша професорот.

– Зашто наоѓајќи се на таа висина, – му одговори Филомена – а Земјата со дупки во озонската обвивка, што ќе рече куќата без покрив, тој го видел Господ. А тоа истовремено значи и настапување на смрт.

– Господ е во рајот, а ти пишуваш за пеколот и за сатаната Луцифер кој е на неговото дно.

– И од средбата со него се умира. Денес, целото човештво, опиено од постигнувањата на науката и техниката, во Луцифер го гледа својот Бог.

– Избегна да пишуваш за чистилиштето како филтер низ кој, откако минал низ пеколот, човекот прочистен влегува во рајот, прави допир со божественото и така ги остварува своите вековни стремежи за освојување на бескрајните висини.

– Уште кога Данте ги замислил „Чистилиштето“ и „Рајот“ како составни делови на неговата „Божествена комедија“, тие беа осудени на катастрофа. А „Пеколот“ си обезбеди трајна слава. Нема чистилиште и нема рај, сè е пекол, Чомолунгма.

– Благодарам, слободна сте! – ѝ рече стариот професор на својата студентка.

Таа го напушти неговиот кабинет. Тој го зеде нејзиниот писмен состав, го прочита уште еднаш и го оцени со највисока оцена која ја образложи со два збора: „Ептен убо!“

Ама тешко му беше на душата, па посегна зад редицата книги во шкафот, каде што чуваше шише со жесток пијалак, и голтна една голтка. Почувствува олеснување. Следуваше уште една голтка која му донесе уште поголемо олеснување. А по третата се почувствува ептен убо.

НИКОЛА КОЧОВСКИ

НЕШТО ДАМНО ЈА НАПАГАШЕ ЛИЧНОСТА

Беше уште дете од четиринаесет години кога татко му умре. Дојден беше и овојпат на извесен број денови од северот, каде ценетата должност на висок војсководец веќе долго време го задржуваше, сè арно беше, и ненадејно еден ден умре.

Него, Луциј, го разбудија тивки гласови од спалната на родителите. Невообичаено, во првиот миг му се пристори небаре прикрадливо од него да мрмореше татко му?

Се заслуса подобро, напрегнувајќи го слухот.

– Ти ме отру мене... – двај слушлив, двај разбирлив глас, а ете го чу, некој бог беше посакал да го чуе тоа.

– Молчи. Како можеш тоа да го зборуваш, бре! Зошто да те трујам јас...

Беше многу чудно и одеднаш многу морничаво. Стана уште поморничаво кога, пазејќи ниедно пушнување да не направи, се извлече од леглото и дотапка меко со босите нозе до вратата, а таа беше таква што, покрај тоа што на неа имаше отворче од отстранета расипана држалка, остануваше нечујна и кога ќе се потурнеш лесно, но малку, колку окоото да сирне. Овојпат тој се покористи со второто.

Внатре светкаше.

Татко му лежеше згрчен на креветот, со свиен врат и глава збуцана во постелата.

– Готово... Ми ја сврши работата... – со мака прокркоруваше. Дури и маката исслабена. Дали гласот прв умираше во татко му, или згрченото тело веќе отпуштено...

Таа, немирна, стоеше троа подалеку од креветот, но незадржана само на едно место.

– Молчи... му се лутеше. – Ќе нè чуе некој, ќе помисли дека вистина зборуваш.

– Вистината е моево умирање пред... тие весели очи. – Луциј уште толку го напрегна слухот, но не испушташе ништо од татковиве зборови, придавени во сè послаб јачлив здив.

– Од кај можеш сега ти да познаеш какви очи, бре! – се нададе да одбива мајка му. – Не си гледаш вamu што мака те фатила, туку...

Тој не се напрегаше повеќе да одговори.

Ја гледаше Луциј и во нив, очите спомнати од татко му, и во останатите црти на лицето, но низ процепот на вратата не можеше нешто многу да ѝ забележи на изразот. Тој не сфаќаше сосем што видел на тоа лице со недозаторена уста и некако сплескано призамижани очи, како што се причинуваше, во покорно исчекување што ќе биде... Сепак, тоа беше лице на една туѓинка, која – и сега, како и толку пати, пак си приспомни Луциј – првпат ја беше видел во она многу дамнешно време кога и него го поведе со себе во јавната бања, и тогаш, додека се потураше со вода онаква голема и копнежно подавлива на своите милувачки раце, речиси за сè друго заборавена, во неговите изненадено стиснати очи почна да биде нешто туѓо и вознемирливо далечно, вистина малку разбрано, но незаборавно болно и осамувачки почувствувано!...

Луциј ја подзатвори кроце вратата, и го снеса испикан под покривачот на креветот, каде наместо сон, му се повторуваа во сеќавањето моменти, моменти кога сè го беше видел, или поправо, само по слухот, во мислите го доживувал нејзиното лице во такво, исчекување на нешто друго, како што беше еднаш, во уште доста рана ноќ, испомешана со некој слаб, сосем слаб тропот откај надворешната врата, тапкања на чекори во претсобијето, бавни, задржувани, и познатото шуштење на нејзиниот од, приближувано во претсобијето, од каде што таа како тој оваа вечер, пополека, влезе да се увери спијат ли тој и Гај, ама тој примижи и си го поотпушти дишењето, и додека излегуваше таа, ја подсирнуваше меѓу клепките, пооспокоена, осигурена дека е во ред, и беше пак затворена вратата. И повторно шуштежот на нејзините ситни чекори, и уште сепак чујните, иако превнимателни стапнувања по скалите за горе на катот, заедно со нејзините шуштави, струшкави, од многу личните влечки купени од татко му. Спијат, мислеше таа, тој не знае дали и Гај не спиеше, но убаво знаеше дека тоа, нејзиното прикривање, значи, се однесува на татко му, отсутен, кој не треба ништо да дознае, ни зборче од заспаните деца да не дочуе. И знаеше веќе многу убаво и сликовито, како што едно дете може да си го нацрта во умот, што е всушност тоа: најглавното што се потрудуваше да си го пружи таа. „Таа“, не мајката. Мајка не сакаше воопшто да ја нарече во себе, па нити го употребуваше гласно тој збор да ѝ се обрне. Поарно без обрнување, без никаков збор...

Тој не виде дали мајка му го отру мажот си, неговиот татко. Но ете, веќе го знаеше тоа. Со голема веројатност, колка-

во што може да биде детското сомневање. И до толку повеќе што утредента, меѓу „ужалената“ сопруга и пријателите на татко му, кои известени, доаѓаа, немаше разговор за поподробно разбирање на слученото, освен по нешто недоречено, само прифрлено од неа да пожали како ете бил прекинат животот на маж ѝ, но вистината не можеше да остане прикриена под маските на љубезното сочувствување: барем на двапати таа вистина ги бодеше очите, барем две, ако не повеќе од отворањата на вратата кај нив, децата на покојникот (засолнати внатре од грдоста на тој ден), беа обиди на барање осаменост од вревата во куќата и околината, нестрпливост да се изрече со вистинскиот збор, во непопречуван кат, примирисаната смрдеа на убиството! Првите двајца, несомнено пријатели на татко му, на возраст приближна на неговата, влезени внатре како во најден засолн, а изненадени, прекинувајќи се во тоа што шепотно си го беа започнале, некој миг занемано соочени додека не им текна нешто друго да си проговорот пред да излезат; додека подоцнежните, други двајца, потспрепнати уште кај самата врата, не ја ни доотворија добро, со стегнати усти, се погледнаа и се вратија во претсобијето од каде што дојдоа. Сосем сфатливо му стануваше ова на Луциј, зашто го гледаше на свој начин, за кој имаше причина.

А во големата, на тој ден посетувана куќа, си тераа сеедно по свое луѓето, се одвиваа обичајните ритуали, никој нити спомна нити беше забележал дека нему, на Луциј, му беше многу, многу потребно да си ја отпусти душата, и дека оваа куќа никако не е место за тоа. Уште и прерано разбуден по буновната, измачувачка ноќ со кошмари, не знаеше што да стори со себе, како да се помине себеси низ времето на несфатените редоследни обичаи, од кои беше засолнет, вистина, но имаше извесна сомничавост, доста туѓа претстава за нив, како впрочем и за доста други нешта. Конечно, не успевајќи да доиздржи, пак од никого незабележан, излезе, го снеса измушнат, сам со својата осаменост, не проговорувајќи му ништо на помалиот брат. И најпосле, што е тоа помал брат! Знае ли нешто, гледа ли нешто, осетува ли нешто колку тој што осетува од задушливата присутна поганија што подмолно се таложи во секој агол на куќава, од каде никнуваат нови демнежи, попроклети од секаква досегашна вознемиреност, до избегуменост незапирна.

... Доаѓаше тука не од скоро, туку уште од својата многу рана детска возраст, кога поради големото самољубие, заедно со преосетливата повредливост, престануваше да ја чувствува по-

требата за дружење со своите врсници, па не еднаш ќе прибегнеш кон ова, вистина нешто подалечно, но празно место покрај доста големиот државен објект кој луѓето го викаа Затворот, каде оставен на себеси, беше поминувал макар и мали делови од време, кои во отсуство на гласови, некако му доаѓаа како потребен одмор. Ќе му се случеше и од одржуваните часови да си ускрати по некој, послужувајќи се понекогаш со лажна главоболка или нешто друго, за да му остане малку време за изнајдениот, угоден простор...

Но особено големо време и самување помина на ова „своє“ место, стуткан на земјата покрај големиот, обиколувачки сид на затворот, овој тежок ден кога дома беше случајот со ненадејната смрт на татко му. Вистина, тогаш беше веќе момче со увежбана вештина да се искачува на големото дрво крај тој сид, од кое прикриен сред лисјето и гранките како дрзок крадец, се имаше взирано по затворскиот двор, во нешта кои никаде на друго место ги немал видено... Но овој ден него не го влечеше тоа, скоро не владеејќи се себе во својата нарастувана, некаква многу стемнета потресеност, избеган ваму уште пред замиорот кон гробиштата за погребот. Проседе многу време скупчен така, на самото подножје на грамадниот висок сид, огрозено и заплашено доверен на самотијата, и целото тело неподвижно, ни раце ни нозе не му се подмрднуваа, оставајќи се себе долги, долги часови, како да беше и тој умрен од смртоносен отров, со н е ј з и н и раце даден да го внесе најпосле во себе со храната или пиенето, „зашто толку го сакаше него, свој маж, што не си дозволуваше да го остави непослужен“. А убаво знаеше Луциј веќе на овие години: и доста помало количество од употребеното за татко му, би било доволно да биде завршен и неговиот живот и на брат му Гај, – размислен беше и не знаеше дали и ноќта ќе си оди дома, ноќта е ноќ и сигурно многу е лошо да остане човек во неа сам надвор, под ѕвездите што светкаат како души на толку многу отруени што никогаш повеќе не ќе можат да се приберат и покријат во своите куќи...

(Од романот „Чекори накај боговите“)

ПЕТРЕ ДИМОВСКИ

ПРЕД ВРАТАТА

Свони.

Своното над вратата тревожно свони.

Ехото се пренесе низ внатрешноста од куќата, се одби од сидовите и воздухот започна силно да трепери и да бранува.

Анастас Горноречец не можеше да види кој стои пред копчето од своното. Низ малата сирка крај вратата дофаќаше само сенка од рака што се накривува кон сидот. Тој што свонеше беше прикриен во ликот. И во појавата, секако. Што можеше да очекува друго Анастас Горноречец? Дека тој што непокането дошол ќе се истопори со отворен лик зад затворена врата?!

А тука немаше близок кој би доаѓал во посета кај Анастас Горноречец. Тој долго не беше посетен од никого. Не беше посетен ниту од сестра му Калинка која живееше во еден далечен град, зафатена и таа со своите животни проблеми. Секако, секој си ги има своите проблеми да го тревожат и измачуваат, ниту сестра му не беше изоставена од тоа. Таа го побарувала, додуша, на телефонскиот број му свонела, индикаторот на телефонот му го откриваше тоа, но Анастас Горноречец онака затворен во гласот од вирозата што го нападна, одлагаше да ѝ се јави за да не ја тревожи со гомчење. Тоа го остави за денот кога гласот ќе му се врати и прочисти. А сепак имаше дел и на заборавеност. Причина за тоа секако можеа да бидат самоста и осаменоста. Во такви услови човек се одвикнува од комуникација, повеќе се затвора и во себе и зад вратата, животот така му изгледа поснослив.

Своното сега обнови понастојчив одек на треперење на воздухот во куќата.

Стравот навлезе до душата кај Анастас Горноречец.

Тоа е, си рече. Тоа е, си потврди.

А вниманието му го имаше привлечено црната хроника од весникот на масата. Вообичаено повеќе читаше ведри написи, репортажи за патувања низ егзотични предели, или откритија на телескопот Хабл во вселената. Но сега, еве, се задржа на црната хроника. Го задржа насловот од веста, потоа го презеде содржината на текстот. Беше тоа повеќе предупредувачки напис за опасноста од крадци и натрапници. Авторот опишуваше повеќе случувања на кои заедничко им беше суровиот пристап и безоч-

ната свирепост во нападите, а започнуваше со благо притискање на копчето од ѕвоното и мек звук низ просторијата како најава на познаник пред вратата. Доколку не се отвореше вратата, прстот на копчето при обновеното потиснување се задржуваше подолго и со секое обновено притискање се продолжуваше должината на ехото.

Не смее да се случи подотворање на вратата за да се насре намерникот што најавува доаѓање, предупредуваше пишувачот на веста, зашто патот со тоа веќе му е даден и на крадецот. Во малото подотворање на вратата тој го сместува врвот од чевелот на ногата и потоа непречено го освојува целиот простор во отворот на вратата. Крадецот вешто може да се маскира во собирач на помош за онесреќено детенце. Болеста е излечива, доктори во странство го гарантираат позитивниот исход, само операцијата е скапа, може да кажува, а родителите на детето се сиромашни и немоќни да пронајдат толку пари. Недостигаат пари, може да кажува. Животот на детенцето зависи од добрата душа на дарителите, го погодува чувството на солидарност. Помогнете колку што можете! И младиот човек пред вратата или збунетата млада жена разлистува хартии што ги стега во раката, вади дијагнози, уверува, сè е познато и договорено, само уште треба да се најдат пари за да му се притекне во помош на несреќното детенце, кое подеднакво како и другите го има правото да му се радува на животот. Емоциите работат.

Ногата од натрапникот веќе е поставена каде што намислил да ја постави. Ако се направи обид да се затвори вратата ќе се види дека тоа не оди така, и не може да се затвори повеќе само може да се отвори, и тој како фурија влегува низ неа, со страшна закана дека со него не може да се игра, дека тој е тука и присутен и ќе си го земе тоа по што дошол, и воопшто нема да се предомислува да ги употреби сите оружја што ги прикривал.

А ќе се обиде да влезе низ отворена врата, со прифаќање на неговата молба, со отворена душа на добротворство. Потоа тој ќе си ја затвори вратата одвнатре, уверувајќи се дека е безбедно влезен, ќе се обезбеди уште и со сознанието кој уште е присутен во домот, и безочно ќе ја искаже својата намера на посетата. Да му се даде веднаш сè што се има вредно од пари и накит за да биде поштеден животот на тие дома и да не се искушува неговото трпение. Стравот за смртта го топори пред разрогачените очи на домаќините. Повеќе нема враќање.

Во други написи се искажуваа вести за настрадани од натрапници. Домашните биле врзани, малтретирани и со цигара им била горена кожата по рацете за да го откријат местото на тоа што го сокриваат. Да кажат каде се парите. А поопасно е кога парите воопшто ги нема, зашто тогаш не може да биде задолжена алчноста на натрапникот и неговиот бес станува неконтролирано избувлив и нападен. Во еден случај беше пукано во домаќинот што бил затечен дома...

Беше мигот кога се огласи своното. Најпрво тивко и ненаметливо, како што почна. Како што почнувало. Потоа одгласи подолго.

Се обнови. Продолжуваше свонењето. Веќе надојдено татнеше. Се чу и удирање на вратата. Нејасен повик. Пак удирање. Своното го обновуваше одгласувањето.

Налудничаво тревожно.

Немирот во душата исполнуваше. Внесуваше страв. Настапуваше паничен наплив на измешани чувства. Ситно му потреперуваше раката во која го држеше оружјето. Му изгледаше како нестварна случка сето тоа, како нејасен кошмар во каков завлегува првпат и не може да го насети и пронајде излезот за да се извлече од него. Дали ќе може да пука? Дали ќе пука? Не пукал никогаш порано. Не пукал вака, кон некого, во жива мета пред себе. Не се случило тоа. Дали сега да пука? Дали ќе го држи храброста за тоа? Соочување со смртната опасност.

Како да не беше доволно оружјето што го држи во раката, лутајќи низ просторот со очите го бараше спасот. Се присети на телефонот кога го догледа, и се присети и на полицијата. Дали ќе остане време да ја повика? При второто тит линијата се воспостави и гласот од другата страна се најави, претставувајќи се и побарувајќи да се каже повикот. Анастас Горноречец го кажа. Натрапник самошто не ја разбил влезната врата. Не знае како да се одбрани од него. Го има оружјето во раката, а не може да потврди дека би успеал да пука ако натрапникот насилно влезе во куќата. Повикува за помош.

Доби совети да остане присебен и ветување дека набргу патролата ќе биде пратена на посочената адреса. Ја спушти слушалката. Зборувааше тивко и беше убеден дека гласот негов не допрел надвор зад вратата. Но одеднаш тревожно го затресе свонење. Се огласи своното на телефонот и како да надгласи над своното над вратата за најави кое и натаму одгласуваше. Веќе раката беше спуштена кон слушалката кога одеднаш се тргна и

се запре. Се сепна. Ако го прекине свонењето ќе го открие своето присуство во станот. Ќе каже дека е тука. Потоа се надеваше дека телефонот набргу ќе го запре свонењето. Но свонењето се продолжуваше. Тоа направи само мала пауза, и се обнови, сега нагласено тревожно. Ехото на двете свона се помеша низ главата со силна бучава што напинаше и исполнуваше, создавајќи неспирлива болка.

Операторот во полициската станица ја сфати сложеноста на ситуацијата. Во неговите очи, од тефтерот пред себе на кој прибележуваше, се поклопи адресата со претходниот повик каде беше пратена патрола и побрза да ја поправи работата, свонејќи да го извести исплашениот јавувач за вистинската состојба, ама другата страна од линијата остана неактивирана и по сите обиди на свонење. Сега операторот се откажа од таа намера, притеснет од времето дека тоа може да избега од контрола, па засвони кон патролата испратена на истата адреса по еден друг претходен повик.

Натисок врз вратата широко ја отвори.

Во истиот миг одекна истрелот пред разрогачените очи на домаќинот. Наредбата на мислата не стигна да го запре грчот на прстот притиснат на чкрапецот кога ја виде Калинка во појавата зад полицаецот, кој фатен од осилото на истрелот паѓаше преку прагот.

Операторот од полициската станица го чу истиот истрел во мигот кога ја воспостави врската со патролата што претходно ја прати на посочената адреса.

ХРИСТО ПЕТРЕСКИ

ЕНКАУСТИКА

Крај на ликовната уметност... Стоп...

Сликање со пегли, грејачи и други глупости... Таму каде што започнуваат новите технологии во надри сликарството, таму завршува човекот и изворното, природно (со човечка рака) сликарство!

ПАЃАЊЕ

Паѓање од раѓање...

Паѓање како раѓање...

На некои постојано им паѓа притисокот...

Други пак не знаат што би дале да им падне високиот притисок...

На некои сè им паѓа од небото...

На други само камен може да им падне и тоа врз главата одозгора...

На трети пак им паѓа шеќерот...

На четврти никако да им падне каменот од срцето...

На пети не им се симнува никако каменот од плеќите...

Шести сами се сопнуваат и паѓаат...

Седми пишуваат песни за паѓањето...

Осми ги читаат песните за паѓањето...

И, затоа, пак ќе речам...

Паѓање како раѓање...

Паѓање од раѓање...

ПИПЕРКИ

Ги сакам пиперките во сите нивни верзии и изданија.

Црвени, бели, зелени...

Благи, лути, комбинирани...

Го сакам и презимето на Јордан Пиперката, но и Пиперкоски, Пиперков...

Едноставно кажано: пиперките во зима вредат и се како суво злато...

Но и во лето имаат значење и цена...

Барени, барени, толчени, печени, гмечени, туршија, пржени, со зејтинче, со праз, со компири, со лукче, со урда, со мек и сласт...

Да сум лекар: секој ден наместо Ц витамин би препишувал само пиперки!!!

НАЈДЕНО

За да најде некој нешто, значи некој друг треба да изгуби!, па не се знае што е поголемо – тагата по губењето, или радоста при наоѓањето. Но, денес не можете да најдете ни скршен денар на улица, можеби само некое (и тоа старо и расипано) штрафче од автомобилите. Но, јас деновиве сум многу среќен човек: зашто на паркингот кај пазарот Ѓорче Петров најдов мандарина (зрела, сочна и распукана од паѓањето на мразот), а утринава пак најдов јаболко (исто така, зрело и сочно и малку смрзнато) кога ја паркирав колата во близина на Универзалната сала. За миг размислував дали да ги земам или не, но од почит кон овошјето (башка зрело и сочно), односно неговото садење, вадење, растење, кроење, прскање, па и берење, транспортирање... ги зедев и ги пикнав прво во ташната, а потоа и в уста. Со мал зазор и долго миеење под млазот од чешмата, но гладот и радоста од наоѓањето си го направија своето. Додуша, многу често размислувам дали да ги земам или не фотографиите, писмата, документите и слично кои ги наоѓам на паркинг, на улица... ветерот ги вее, дождот ги кваси и брише, помислувајќи да ги ставам (вметнам) во книгите кои тогаш ги пишувам, но од страв поради нечија интима, лична (и)сторија и слично – барем досега тоа не сум го направил...

Изгубено – најдено, нели?!

ДЕРЕЊЕ

Ми отиде гласот од дерење. Викав на и по други, а всушност како да си викав самиот себеси. Во секој случај: јас го извлеков подебелиот крај, т.е. подебелиот глас ми отиде во неповрат. Засипнав како никогаш дотогаш. Па, пиев топол чај, топло млеко и сркав топла супа. Јадев и бонбони со еукалиптус, салата со сончогледово, но и маслиново масло, маслинки и други про-

дукти за брзо и лесно подмачкување. Знам дека подобро беше да се дерам, отколку да ме дерат!!! Но, не помогна, се чини, ни еден лек, ни една терапија, ни едно чаре, туку по два дена од дерењето и по преспивањето (мирувањето) – уште рано изутрина гласот како да си се врати сам по себе и од себе. Не случајно (по)старите рекле: времето лечи сè, па и гласните (тенорски) жичи...

ЗА БОЛВАТА И ЈАМБОЛИЈАТА

Некој за да ја избрка болвата – ја запалил јамболијата, а друг пак ја изгорел целата јамболија за да биде сигурен дека ќе ја убие сосема и еднаш за секогаш болвата... Не знам кој бил повеќе во право и дали морал да го направи токму и сето тоа, но да внимаваме и нам да не ни се случи истото тоа, тоест да отиде јабана целата јамболија за една или само неколку гниди... (Езоп)

А - НЕ

Иако си честитавме роденден уште рано од сабајле со ќерката и сопругата, и тоа уште во пиџами, а синоќа и реков на ќерката да си легне и да не чека да помине полноќ само за да ми честита, сабајлево штом дојдов на работа и го отворив компјутерот – имав што да прочитам, па оправдано и се насолзив:

Среќен Роденден Тато, многу Те сакам... Ана Петреска

Ете, зошто се добри родендените, поради солзите, го прочистуваат видот...

АРТ

Арт, дојди ваму!

Арт, оди таму!

Така, изутринава, значи уште рано од сабајле, комшивката која чува бело куче му викаше на своето (не)послушно милениче.

Но, како и кучето, така и уметниците се (не)послушни!

Тие се воини, па не сакаат војвање (наредување, малтретирање, командување), туку војување!

А, тоа што кучето беше бело – беше уште една заблуда дека може брзо и лесно и било како да биде обоено!!!

ДОЖД И СНЕГ

Дождот ќе го стопи снегот...

Дождот ќе го измие градот...

Снегот ќе нема веќе сила да му се спротивстави на дождот...

Снегот не ќе може да го (пре)покрие веќе ниту градот, ниту дождот...

И дождот и снегот повторно ќе се претворат во вода и можеби заедно ќе испарат и исчезнат...

Не, тие никогаш не исчезнуваат, туку ни се враќаат како снег или дожд..

Што е (не)сеедно, исто како и прашањето: зошто меѓусебно се уништуваат?!...

НИКОЛА ИЛИЈОВСКИ

КАФАНАТА ВО СТАРИОТ ГРАД

Животот преполн со возбудувања истоштува,
и потребни ни се сè посилни стимулатори за да се дојде
до трепетот што се смета за нужен дел на задоволството.
Берtrand Расел

Кафаната во стариот град беше поставена над езерото. Гледано од златно обоените карпи што се спуштаа до брегот беше паралелна со црквата Св. Канео. Оттаму случајностите ја креираа вистината во непрекинат ѓд. Платформата беше изградена од раздвоени штици и низ нив се гледаше водата. Под нејзината сенка се собираа јата риби. Часовникот покажуваше петнаесет минути до пладне. Беше облачно и ветрот правеше езерото да изгледа како набрана постела.

На крајната маса седеа двајца мажи. Разговараа за природата на жената. Едниот крупно граден со гола глава и малку коса по краевите пушеше од луле. Имаше остар поглед и долги веѓи. Го викаа Сократ поради неговиот ироничен поглед на нештата. Другиот беше слабичок, со ведар поглед и насмеано лице, густа црна коса и мустаќи. И тој пушеше од луле. Го викаа Зенон, затоа што лесно ги поднесуваше тешкотиите. Двајцата беа писатели. Нивните вистински имиња никој не ги спомнуваше, дури ни тие самите.

„Ќе се напиеме по уште една ракија пред да го донесат главното јадење?“, рече Сократ.

„Викни ја келнерката“, рече. „Онаа со големите...“

„Прамени што ѝ паѓаат до образите“, му ја пресече мислата Сократ.

„Токму таа“, рече Зенон.

Бокалчето со старата жолта ракија набргу се најде на масата и Сократ ги наполни двете чаши до врвот. Тураше бавно како да распределува маслиново масло во салатата. Додека траеше ритуалот на полнење ракијата се цедеше по сидовите на чашата како најредок еликсир. Се погледнаа продорно, гледаа еден во друг како да си ја бараат загубената мисла и ги судрија чашите. Неколку жолти капки паднаа на чаршавот. Потоа обајцата кажаа по една здравица. Зенон посака да го надживее Сократ за да докаже дека со мирната мисла се продолжува векот. Тој веруваше

дека човечкиот живот е илузија и дека е залудно умот да се оптоварува со грижи. Додека Сократ посака да се случи токму тоа што го посакува Зенон и да не биде сведок на случајностите. „Оти светот е скроен на чуден начин и сè беше возможно и не постоеше апсолутна вистина, туку само субјективен одговор на релативно прашање“, рече додека ја спушташе чашата на масата. Времето минуваше бавно тоа пладне.

„И како што ти кажав и претходно“, зборуваше Сократ. „Секоја жена има различна мера, како што секоја планета што има различен сателит. Или по исклучок може да нема сателит, како Венера на пример.“ Се почеша за носот. „Планета во превод од старогрчки значи скитник. Така е и со жената. Таа почнува да скита од своето раѓање и ѝ треба време за да се самопронајде“.

„А што е со оние жени – планети што имаат повеќе сателити?“, му реплицира Зенон.

„Тие се жени на кои тешко им се наоѓа почетокот и крајот“, рече Сократ. „Само ѓавол ќе ги разбере“.

Печената пастрмка мирисаше опојно. Сократ ги бараше црвените точки за да се увери дека е уловена во охридските длабочини. Рибата беше добро испечена и тие едвај се препознаваа.

„А што мислиш за жената што живее во самотија. Што се чува самата за себе и не пушта никого пред вратите на рајот“, рече Зенон. *Вратите на рајот* им беа метафора за срамните усни на жената.

„Самотијата не е проблем“, рече Сократ. „Тој што знае да живее во самотија е бестрашен. Но, жената е вулкан и тука ерупцијата е вистинскиот проблем.“ Одвои едно парче од розевото месо, го посоли и врз него спушти неколку капки лимон и со мерак го касна. Се освежи со голтка бело вино и го запали лулето.

„Но има многу вулкани што се изгаснати Сократе“, рече Зенон. „Што прават жените ако помислата за секс им избега од нивната неистражена потсвест?“ Над масата се креваше чад.

„Тогаш тие стануваат луди и кај нив не важат законите на физиката“.

Во кафаната немаше други гости. Девојката што ги служеше внимателно го слушаше нивниот разговор. Гледаше незаинтересирано во езерото, но очите ѝ беа поместени на местото кај ушите. Слушаше и повремено одеше на нивната маса за да го земат испразнетото шише вино и да донеси ново.

Над Охрид паѓаше квечерина и двајцата писатели сè уште ги дегустираа сите видови риби што беа на менито. На пладне почнаа со охридската пастрмка. Сократ неколку часа се сомневаше во веродостојноста на послужениот примерок. Потоа продолжија со двојна порција плашици за да не го пијат виното без мезе. А попладне нарачаа парче охридски крап и во квечерината веќе беа одново гладни и зедаа охридски белвици, по три бели парчиња за секого.

„Како изминува денот овие риби стануваат сè повкусни“, рече Зенон.

Сократ му кимна со главата. „Секоја жена е загатка, но по добро е да не ја решиш во целост.“, рече.

„Како мислиш?“

„Ако дојдеш до крајот на загатката, таа жена повеќе не е твоја. Таа ќе го знае тоа и ќе се чувствува постојано гола“.

„А зар жените не сакаат постојано да бидат голи?“

„Секако дека сакаат, но само додека имаат нешто скриено во себе. Тие ја сакаат голотијата во буквална смисла.“, ја доврши чашата и посегна по шишето. „Ако ги знаеш нивните тајни ќе им ја знаеш душата и тие секогаш ќе бидат голи“, рече.

„Јас не би се согласил со тебе“, рече Зенон. „Жените се како годишните времиња. Во пролет може да заврне снег, а во лето температурата да се искачи до висок степен. Жените се непредвидливи како што е непредвидлива природата. *In medias res* жената ја раководи некое скриено сетило што не подлежи на ниту еден природен и пишан закон. Тогаш бесмислено е да се толкува нешто што и самото не е свесно за сопствената креација.“ Направи пауза за да ја заврши мислата. Жените не се во конфликт со машкиот род, ниту со светот, туку со сопственото битие од кое не можат да побегнат, како што огнот не може да биде свесен за добрите и лошите страни на своето постоење.“ рече и одново го запали лулето.

Сократ молчеше и не го одвојуваше погледот од големите гради на девојката која доаѓаше со ново шише бело вино. Доаѓаше бавно и ги зафрлаше колковите. Им го остави виното на масата и сосема случајно, како секавица го истрга градникот од под кошулата и им го фрли на масата.

Двајцата писатели беа збунети.

ПОЕЗИЈА

The background features abstract geometric shapes in shades of grey. A large, dark grey shape is positioned above a lighter grey shape, with a white dashed line tracing the boundary between them. The overall composition is minimalist and modern.

РАДОВАН П. ЦВЕТКОВСКИ

ОРАЧИТЕ И МЕСЕЧИНАТА

Во вреќи струнени орачите зрна кријат.
Квачка небото го пребарува,
колвајќи ѕвезди над поле.
А таму каде што долината истекува
месечината ко златна тепсија фрлена
на небо преку мене патува.

Со засукан фустан
од извор надолу растрчува,
играјќи криеница
со ноќните пеперуги.
Пред зори врбите ги позлатува,
полето скришум го претрчува
ко невеста задоцнета од вода.

По нивите орачите и неа ја бркаат,
со клетви ја стрелаат во очите
и солзи по полето остава таа
и злато во меѓите
за утревечер
и ралиците да им ги позлати.

Зрната со ноќ орачите ги запретаа,
со остени месечината ја претепаа,
наденувајќи ја на пределот од плугот
браздите да ги доистраат.

ДУШАВА ТУКА ПРИСТАН САКА ДА НАЈДЕ

Забеган ветрот
од препките на камењата коленици крши.

Како низ рогови во шупливи камења свири
или како брод во залив на море камено

кога пристан улавечки бара.
Овде тој пристан и мојава дупа сака да го најде,
овде кај бродот ветровите го оставаат
почин во сонот заедно со мене дојде да бара.

Забеган ветрот
од препките на камењата коленици крши.

Ранет по брегот на морето камено болно крвави,
во гранките на дабјето манастирски стари
дамнешен кавал посмртна песна свири,
а само јас со бродот на ветровите сум дојден
во жолтиот цвет на имелата да ме затворат
како пакост на љубовта
меѓу ветрот и чајот крастечки.

Забеган ветрот
од препките на камењата коленици крши.

Од коленото на ветрот огледалото на сонот го кршам
и тој се скротува во бакнежот на морето и денот,
истекувајќи со изворот како глас меѓу два зелени рида
добрина во очите на луѓето да набере.

Забеган ветрот
од препките на камењата коленици крши.

СОЗДАВАЊЕ НА ПЕСНА

Велам не така тој збор.
И пак не вака,
а се редат зборови
како камен
врз камен во некаков сид.

Пишувам песна.
Погледнувам –
стрчи некој збор
ко камен
во не по мера изсидан сид.
Размислувам

и барам нов збор
оваа вечер да се досложи
стихот краден од сонот.

ПОЕТОТ, МИСЛАТА И ПЕСНАТА

Една мисла
како нешто драгоцено
ми се испрефрла низ глава.
Забегува ко риба на брзак,
се крие, подмрднува.

Поеднипати се прпелка
како на песок исфрлена.
И пак оживува,
вјаса брзакот да го мине,
јатото во песната да го втаса.

Дури тогаш
обајцата се притајуваме
како во сонот сладок сон.

ВИНОТО Е ПЕСНА

Треба во секоја лоза
да се внесеш,
да провнеш раце
да ја галиш,
да ја грлиш како жена,
секое мивче да го скинеш,
на секое гровче
место да му најдеш.
Остави, нека болат колената!
А таа ти ги бара
не само рацете,
туку и душата,
огнот во тебе да го пренесе
и песната од секое зрно.
Остави, нека болат колената!
Виното е песна.

ПЕТАР НАНЕВСКИ

БИСЕРИ ОД БИГОР

МАРКО ОД ПРИЛЕП

Откако стаса во Прилепа
Марко на она замаглено брдо
подигна конак до небото

Каде коњем тргнал каде пеш
попат печати силни печати
со стапките удрил во белези

Меѓу два алхемиски цвета
мешината вино е полна, па
Марко скокна од Шарка

Ги разубави сликите па секаде
разлетаа меѓу пеперугите
и кои од кои поисшарени.

ИТАР ПЕЈО

Мудрост и будалштина еееј
низ чифлигот во мегдан
под дождливо небо со јанса

Од едната страна маваат
од другата страна ладни стануваат
кукавицата семни на гранка

Итроштините сега и секаде
низ народните седенки
далеку се прикажуваат

Колкава богата фабула, ех
мудроста и преллагата
збор по збор птици се претвораат.

НЕБЕСКИ КОЊАНИК

Непогрешлива стрела
во рацете носи, а од нејзе
мракот небесен просветлува

Каков ден е денес што кријум
сестра му Марија со решки
абер на штикот му писала

Молњи и громови шарени
носи си ќе ти требаат
ветровите доколку надојдат

А водите нему водите
сред април бршлени му завиле
и венец сплела за приказ.

ЃУРЧИН КОКАЛЕ

Убавата гулабица пее
пее, а низ чифлигот изуздена
разиграна чигра пред коњот

А каде и да е ист е
како Марко да се враќа и тогаш
ја враќа и својата личност

Во манастир зографот сонил
доколку ламјата ја насликал
вечно ќе војува пред себе

Ѓурчин Кокале на земја
на сама сува рогозина –
и на сенките круни крунисува.

МУСА КЕСЕЦИЈА

Муса и Марко насамо
во неожната пченица
мегданот го делат барабар

И обајцата силум ух, ух, ух
во пекол навлегуваат, а
рајот им виси над главите

Лебот на софра е раскршен
и денот уште незавршил
мечевите ги стопија допола

Потаму вдовици по куќите
откако ќе запрат ветровите
остатоците ќе ги собираат.

СТРАЖА

Еј, еј, земајте ортоми, еј,
секој по две-три ајде
коњите нека одмораат

Точно, ама полето до сантим
до педа, токму до педа
да биде цело по мерките

Ниту згора по ширина
ниту здола по висина пиле
стрниште да не прелета

Па, ајде Црна Арапина
ајде да дојдеш, басими те
сиот е цел на нишанот.

ДАФИНА

За Дафина од Серес, Дафина
уште и пее и плаче, ох
македонската Елика

А Тој што мора, мора –
го јава коњот скокум и ај
ценем по белата дуња

Како Орфеј излегол од нејзе
песни птици преполни

низ слики во бои се слушаат

А на бело коње Дафина
од рид до рид во марама
свезди низ сенките собира.

КАЈМАК СТОЈНА

Руменото е испеана, а пак пее
Таа убајцата Таа кршна снага топола
за војната се радува амааа и
кршат очи ергените по нејзе

А Она дур тоа Тие го чинат
везла вези чорапи плете перниче пегла
баници пече и со војводите бичим
пенца-пенца сабјите им витка

Како и сè и ние со нашето време
и Таа се прибра нели рожби да роди
да продолжи родовската лоза
под златното сонце силно насликано.

ЗМЕЈСКА

Полето е за мегдани
желбите низ памет шетаат
сликата е сред срцето

Од висока нога Марко ух
само тој од високо гледа
и секавиците ги следи

А колку да се сака олцку
колку да се соне толцку
боздоганот е сигурна заветрина

Кога од коњ слегува следи
битката гледа станала ууу
голема салам лакрдија.

ПАНДЕ МАНОЈЛОВ

ТОЈ Е ЖИВОТОТ

Понекогаш
 се движиме како река
 кон морето
 или големиот океан,
 прескокнувајќи ги
 камчињата, вртлозите
 и големите вирови,
 прескокнувајќи ги
 брановите на животот,
 не гледајќи, притоа,
 во часовникот
 што ни го одмерува времето,
 не гледајќи дури
 и во сè она
 што се случува околу нас...
 Понекогаш
 животот нè тера
 заслепени од слава
 да се најдеме во провалија,
 ни мести јамки
 а не сме свесни
 дека ќе влеземе во стапица
 таму каде што има влез
 а нема ниту излез
 ниту бегство.
 Не вреди да се брза
 по патот послан
 со рози и црвени килими,
 не вреди натпревар
 со мистериите и тајните,
 туку, најдобро е
 да се најде школката,
 сопствената школка,
 да се влезе внатре
 и да се сонува животот

тој што е
и што ни е даден –
животот бисер, убавина!

СЛИЧНОСТИ

Ова поле
ми личи
на моето поле
полно
со засеана пченица
и денот ми личи
на моите денови
кога
српот го носев в рака
и сонцето ми личи
на моето сонце
кое катаден
ми ја менуваше
должината на сенката.
Само годините,
моите години
не личат
една на друга
и си се намалуваат
една по друга
во исто поле
и различни дни,
под исто сонце
а сенката ја нема.

КНИГИТЕ

Сите полица,
сите шкафови,
на масите,
по столиците,
во сите агли,
сè е полно

книги...

Книги

што го запалија

мојот оган

да го осветли

патот на знаењето,

да се насре

во непознатото,

да се одгатне

неодгатнатото,

свеќа

да се запали

искра пламен

во темницата...

Читав

и недочитав,

не ја прочитав

книгата на вечноста,

не успеав да го прочитам

за мене напишаното,

ниту книгата ја прочитав

на постоењето,

книгата

во куферот оставена

за последното патување.

ДОБРИНА

Ако денес

сум направил

нешто добро,

некаква мала добрина,

не очекувам

ништо добро за мене,

дека некој

ќе ги тргне

трњата од мојот пат,

дека ќе ги тргне

камењата

од кои можам да се сопнам,

туку знам
дека некој нов трн
на сред пат
ќе ми остават,
дека некој нов камен
на патот
ќе ми подметнат...
Ќе молчам
со мојата добрина
длабоко
во мојата душа,
ќе прескокнувам
камење и трње
и нема да слушам
кој и што рекол
некој за мене
освен гласот на Бога:
љуби го ближниот свој,
љуби го човекот – ЧОВЕК!

КИРЕ НЕДЕЛКОВСКИ

ДОЛИНИТЕ НА ДУШАТА

Долги се и Длабоки
Невидливите Долини во нас
За добрините да Минуваат
Оние кои ги Дарувавме
Низ дијалозите низ насмевките
Сместени и запаметени
Во нашата меморија
Во нашите Долини на душата.
Во нив ги Собира
Созреаните сознанија
Донесените решенија
За она што Следува
За ова што се Дополнува.
Долги и Длабоки се овие Долини
На душата која се Доградува
Се Дополнува
Од сите библиотеки
Од сите нови сознанија
Отстапени од Господ
За да се знае скоро Сè
И кој контролира Сè.
Долги се Долините на душава
Излегуваат во некој друг век
Во кој ќе има некои други Дарови
Некои други Потребни
За да Продолжат добрините
Уште понатаму
Подалеку... Таму...

ПРЛИЧЕВ МИ ПРЕМИНУВА ПРЕКУ МИСЛИТЕ

Ние сме стари Пријатели
скоро сто години
се Читаме меѓу редови
се Советуваме

за истите Проблеми
 разговараме и Боледуваме
 во мислите.
 Ние сме докажани Пријатели
 затоа често се Сонуваме
 се Браниме и Оправдуваме
 пред својот народ
 и пред Времиштево
 кое сакаме да го Смениме
 да Тече
 како што посакуваме
 за овој народ... и за нас.
 Ние често се Дружиме
 пиеме и Разговараме
 за своите Разочарувања
 за своите Занеси
 затоа и вечерва лесно ми Преминуваш
 преку мисливе
 и Влегуваш во некое Време
 кое ќе ни Одговара
 на сите нас.

ПАНИХИДА ЗА ПОЕТОТ

Сакаме да му ја Разбудиме душата
 ако е некаде Горе
 да ја донесеме Овде
 меѓу пријателите
 меѓу почитувачите
 на неговите оставени стихови
 на неговите отворени Патишта
 од размисли за Новиот свет
 за она што Доаѓа
 и уште Понатаму
 преку долгиот Мост на иднината
 да Погледнеме заедно
 и да Преминеме сложно
 како Браќа по перо...
 Сакаме
 да му ја Развеселиме душата
 со нашите шеги

да го Потсетиме на успесите
и заедничките разочарувања
кога Војувавме во Друго време
и се прилагодувавме до денес
да се собереме како сложни Браќа
за оваа панихида
и така да продолжиме
како што сака Господ
по свој Редослед
до некоја следна панихида
кога ќе Будиме
некој друг значаен поет.

ХИМЕНЕС МИ СЛЕГУВА НИЗ ХОДНИКОТ НА РАЗМИСЛИТЕ

Влегувам во возбудите
Гладувам буден
За духовни Светови
Спојувам децении и векови
Спојувам држави и континенти
За да Живеам
Со оние кои ги сакам
Кои ми Помагаат
Да видам Подалеку
Да се почувствувам Побогато
Со духовниот Свет
Кој опстојувал пред мене.
Влегувам во светските возбуди
И верувам дека ќе ги Спојам
За да Продолжат со мене
Во некој друг век
Во некој друг Ходник
Низ кој Минуваат
Големите мислителите на светов.
И Хименес ми Слегува
Во моите стихови
Се ракуваме срдечно
И продолжуваме
Низ Ходникот на размислите
Да се дополнуваме...

ЗЛАТКО ЖОГЛЕВ

НЕИЗРЕЧЕНИ ЗБОРОВИ

Разделби тешки помеѓу
Луѓе што многу се сакаат

И кои заминуваат далеку
И веројатно не се враќаат

Разделби со погледи
Копнежливи и очи солзни

Разделби со мисли рој
Мисли чудни безброј

Разделби што носат
Тага ко силен порој

Разделби последни тажни
Со неизречени зборој
Кои се чинат многу важни

Зборој жални таговни
Што в грло стојат пречат
Зборој од мисли миговни
Срцето што го печат.

Но колку зборој на разделба
И да се кажат да се изречат
Никогаш не можат сите
Сакани зборој да се доречат.

КУЌА ОД ЗБОРОВИ

Во тремот мисли се збираат
И чекаат да влезат
Во куќата од зборови.

Ходникот полн со
Жени и мажи стамени
И зборови неврамени.

Мажите мисли в глава си вијат
И зборовите ги пуштаат
Во спалните да спијат.

Во кујната зборовите
Се готват, се прават и
Чувства им се додаваат.

Куќа од зборови
Чардаци на сите страни
И на нив жените збрани.

Во спалните мажите
Кротко си спијат
На чардаци жените
Со зборови оро вијат.

Куќите од зборови
Секогаш се чудни
Дали тие спијат
Или пак се будни.

Направете ред
Во куќите од зборови
Исчистете ги
нивните дворови.

Ако без ред во нив
Сосила зборови се турнат
Тие можат многу лесно
Куќите да ги урнат.

Темелите куќни треба
Цврсто да се прават
Збор-алтани во нив
Треба да се вградат.

Покривот треба од
Збор-штитник да биде
Ни дожд, ни снег
Низ него да не мине.

Само така
Куќите од зборови
Стамени ќе бидат
Без лоша судба
Некогаш да видат.

ЧЕКАЊЕ

Се чека кога имате мака
Се чека и ете баш така

Чекањето некои ги нервира
Трпението им го тестира

Да се чека стрпливо
Со смирен дух

Затоа треба најпрво
Да се има мудрост
А потоа ведрост
И посебен слух

На оној кој
Подолго време чека
И има неспокој
Низ ум му врви река

Река од чувства
И мисли разни
Некои од нив мазни
А други пак поразни

Кој стрпливо да чека знае
Обично за тоа не се кае

Ако мудроста е чисто знаење
Трпеливоста е мудро траење
За која по правило нема каење.

СФАКАЊЕ

Кој стрпливо чека
Тој со умот сфаќа
Времето врви нека
На крај – се исплаќа

Сите ние сме
Ко сестри и браќа
Сè што правиме
На крај ни се враќа

Затоа треба сите
Меѓу себе да се сакаат
Да не би душеите
По беспак да им акаат

Не е сè во наследство
И многу пари
Некогаш се поважни
Пријатели стари

Кој во трк нешто
Добие – ќари
Може предвремено
Да си остари.

МИЛИЦА ДИМИТРИЈОВСКА-РАДЕВСКА

ЛИК И НАЛИЧЈЕ

Јас не можам да бидам како тебе, јас не сум тоа што си ти
јас само ги насетувам твоите воздишки, очекувања, стравувања
ти ме викаш во своите соништа, го делиш буђењето со мојата
поспаност
ти го преземаш и мојот товар и тогаш кога е невозможно
кога не ти останува ни грам воздух во градите
а тоа ме раскинува како исушен цвет покрај речен насип
понекогаш сакам да ме оставиш во мојата куќарка од полжав.

ПРЕКОР

Утре ќе ја сечеме праската
нејзиното тело е болно свиено
колку е тоа тажно
како ова есенско утро прекриено со иње
Магла во очите замрежува ова утро
страшно злосторство крие во својата утроба
да се осуди бесплотноста на стеблото
судат овие раце-целати
судат грабливите, пилишта, сколовранци
прекорувам, проколнувам
оставете ја маченицата
да ѝ се радува на светлината
да ѝ се радува на сетнината
колку и сурова да е
колку и сурова да е.

ЕСЕНСКА

Во полето
градините како во скутник се распојасиле
ги одврзале јазлите на страста
нудат, се наддаваат во своето изобилие

плетовите како плетка на појасмо
се шараат во очите
низалки бои, низалки верувања
низалки топлина, низалки очекувања
во преграб ги начекувам
и со нив векувам, векувам....

ГЛУВОТИЈА

Каква празнина
како стаклена форма обградена
свони, одекнува тој звук на самотноста
ја допираш се рони, ја допираш се дроби
стаклена прашина те засркнува
недоречена останува мислата
како лист откинат од гранка
го допираш дофатот те мами
го допираш просторот те заземјува
Боже, врескаш внатре во глувоста
колку ограничувања, колку сидови
крие намислата, крие несопокојот
кријат очите што светкаат
зад стаклото во животната пирустија.

ПРЕСЛИК

Таа се нурнала во морето од зеленило
ја плеви мислата за да не ѝ басроса
таа едноставна и горда гулабица
го извива крилото над сите сомнежи
за да ја измие болката
за да ги заплакне раните
за да ги извиши гласот
што распукнува во ноќта

Во очите има бадеми
и круна од нави што ја успива
и наспроти сè и наспроти себе
лошиот час во копец го собира.

ОСЛОБОДЕН ЗБОР

Ослободи го зборот
 многу често се прекорувам
 го држиш како киска издишки
 а знаеш секое чипчење те сневеселува
 Остави го зборот
 самиот како дете нека кажува
 и за тоа што не признаваш дека е вистина
 така самиот збор себе си се надраснува
 Пушти го зборот
 нека војува со звучењето
 со искрата во окото што му ја испраќа
 светилникот на островот на суетата
 Блудниот син, знаеш
 добива повеќе од што заслужува
 и не би час од гасеница
 во свилен благослов се вгнездува

ОГЛЕДАЛО

Ликот во огледалото лицба е
 Личи на лакмусов лист
 Лежерно потопен во лонца
 Ликот е самување во огледалото
 Личи на откинат лист од книга
 Порозна содржина на авторот
 Ликот е напукнат порцелан
 Чувана статуетка на полиците
 Зад стаклото, зад излозите,
 на отстоената прашина под плетеното
 се пресликува на заборавени фотографии
 се вудвосува како сочувана банкнота

Ликот во огледалото лицба е
 На окото што се сени под клепките
 И чека некој да го одмени...

ГОРДАНА СТОЈАНСКА

ПОЧНУВАЊЕ

Раскажи ми, кога и каде почна.
 Во кој простор Нихила лебдееше,
 нешто кое над бездната мрак
 обременет со иднина
 само чека да се случи.
 Раскажи ми како беше
 кога ништо не беше...
 Тишина неродена во очај,
 мир несоздаден од тишината
 и бескрај, толку голем
 што не се поместува.
 Пред сè да се наморничави,
 пред првите галактички трудови,
 пред никнувањето,
 каде што треба
 или илјадници светови подалеку,
 пред вистинското и погрешното,
 пред потекувањето и истекувањето,
 за времето
 во кое можеби бевме свезди
 кои во срцето го чуваат факелот
 и на него запишан денот
 во кој ќе пламнат.
 Како беше кога денот и ноќта
 не бегаа еден од друг,
 и зимите сеуште беззаби беа.
 Кога месеците немаа име,
 а деновите не знаеја да бројат
 од животот до смртта
 и пак од почеток,
 и пак од почеток...
 Раскажи ми за сонот,
 истиот ли сите го сонувавме?
 Од истиот ли сон се разбудивме
 кога првиот бран

нè исфрли на брегот на страдањата?
 Раскажи ми... како беше,
 кога сè беше ништо

ЗБОРОТ

И зборот беше на почетокот...
 Пред небото и земјата,
 пред океаните и пред планините,
 пред првите облаци
 и дождови и порои,
 пред првото из’ртување.
 Колку ли букви имаше
 за да собере толку љубов?
 Од која реченица беше земен
 за да се смести потоа во секоја
 како голорак граничар
 испратен да загине,
 да биде мачен
 и понижен
 и одречен,
 но не и заборавен.

И зборот беше на почетокот,
 изречен од усни
 кои имаа доволно милост
 да ја бакнуваат врелата лава
 на предсоздавањето
 И не можам, а да не се прашам,
 од таа ли милост
 небото стана толку сино?
 И во прекрасни, диви бранови
 зазелене образот земјин
 и проработија нејзините дробови,
 засркнато проголтаа сулфур и оган,
 а издишија воздишка
 заразена со вирусот на животот.
 Од таа ли милост за прв пат
 заплакаа облаците,
 беа ли виножитата обоена радост

од нејзиниот допир,
од неа ли планините
сокрија дијаманти во своите срца,
парченца блесок искршени
на нивните сртови,
од неа ли, од неа ли
линиите на цветот станаа совршени,
птичјите песни опојни,
а убавината гола и бесрамна
како сонце на ведро небо...

На почетокот беше зборот,
беше бел, чист, едноставен,
вода за сечија жед,
храна за сечија глад,
утеха...

ЗАСЕНЧУВАЊЕ

Зошто тогаш беше потребен пеколот?

Граници и сидови го пресекоа
бескрајот,
како катран на невестински фустан
прокапи омраза
и ја извалка невиноста.

И зошто беше потребна омразата?

Трнлива жица околу срцето,
змиин заб од кој отров се цеди,
острица која пат си просекува,
песочиште кое сите води ги суши
освен солзите...

И зошто беа потребни солзите?

Вода која надежите ги дави
и од неа полудуваат
и оние кои ја точат

и оние кои ја пијат,
со сол ја зачинува болката...

И... зошто беше потребна болката?

Претходница на смртта,
отстапница на животот,
страшна потсетница за кршливоста,
за тоа колку навистина
миговите се долги...

Раскажи ми за почнувањето,
раскажи ми дека уште не завршило,
за да знам дека не лутам,
дека не сум изгубена,
дека само уште патувам,
дека само... уште не сум стигнала таму...

ДАНИЕЛА АНДОНОВСКА-ТРАЈКОВСКА

ГЛАСОТ АНГЕЛСКИ

На Ангела Лавчанска

го будиш небото
со гласот ангелски
од кој камчињата стануваат свесни
за карпата...

ружите
со зелени круни
те облекуваат во фустанчето
како кога линијата на животот
се нурка во жилите свои...
како кога душата домот свој го бара
меѓу леите ружи
со откорнат корен...

ГЛАСНИТЕ ЖИЦИ НА НЕБОТО

На Ангела Лавчанска

Еден глас
сам се искачи
по гласните жици
на небото...

СЕНКИ

три црни сенки
се пикаа како гурелки
во погледот на денот

седнуваа на мразот
кој го беше загризал
каменот

главите со раце си ги држеа
за да им стојат
нозете во земјата ги закопуваа
за да не заминат
таму каде никој не ги чека
а оттаму
од домот без срце
од одајата ширум затворена
од постелата без ногарки стушена
совеста гола излезе
и падна во бессознание
срушена.

СОШИЕН ДОМ

иглата на судбината
ја шиеше вратата на еден дом
цели 24 часа
за да ја соши насмевката
на едно девојче

РОЛЕТНИ

Домот сошиен во сомот
кој врз телото свое иглата на судбината
ја сети
ги прекрсти дланките свои
во знак на молитва
додека крвта правеше езеро
пред неговите очи

За да не гледа во железото
домот сошиен во сомот
ги навлече ролетните преку погледот
и потона во сон
од кој стомачната болка склопчена во чекор и
мигрената на прсти застаната
играа танго со ружа во устата.

ЗДИВОТ НА ОМРАЗАТА

Ако сакаш да се ослободиш од болката
која ти копа во месото
со железните заби на тупаницата
затвори ја устата широко
за да не излезе
здивот на омразата.

НИЕ

Го откриваме заедно
лабиринтот на животот
следејќи ги стапалките на оној
кој никогаш не минал по овој пат.

Му ги бакнуваме рацете на бршленот
за да нè научи како да се искачуваме
во сонот.

Ја раскажуваме приказната за човекот
огледувајќи се во искршени огледала.

Ликови сме во приказната
кои бегаат од својата пантомима.

Сме тоа што никогаш
нема да бидеме.

СЕНКА

Ти што чекор немаш,
а иташ кон неговите
отпечатоци

Ти што дланки немаш
а сакаш да ја присвоиш
линијата на животот

Ти што тело немаш
а на себе ја носиш
кожата на ноќта

Кон тебе мојот збор ита
за да те исправи
пред огледалото на денот
за да спознаеш
дека босите стапала
ти останале на асфалтот
и дека погледот кожата ти ја лупи
и дека никогаш нема да ја имаш
неа на дланката

Со еден потег ја истресов
линијата од дланката

АЗБУКА

мојата азбука
се раѓа на ножот
со кој се пресекува папочната врвца
кога фонемата
со очи полни гурелки
се рони во тишината

СЛАВИЦА ГАЦОВА СВИДЕРСКА

БЕБЕ

Твоето тело
е замесено од свездена прашина и небо
и мириса на домашен леб
млекото што го цицаш
потекнува од млечниот пат
твоео тело
колку земско,
толку небеско
има очи полни љубов
за уште десет милениуми
исконска невиност
и насмевка
што го спасува светот од исчезнување
Еден ден
и твоето тело ќе се зголеми
ќе се издолжи, ќе се рашири,
ќе се спознае самото себеси
ќе гризнеш од јаболкото
ќе сети страст
ќе сети болка
еден ден
и твоето тело ќе се збрчка,
ќе се наведне
и повторно ќе заборави да оди
но дотогаш
твоео тело замесено од свездена прашина и небо
ќе мириса на домашен леб
и секој ден
ќе го спасува светот од исчезнување

ЖЕНСКО ТЕЛО

Честопати посакуваш
да го скроиш по мерка

да ги исечеш вишоците
да додадеш во недостатоците
сама да се пресоздадеш
ама реброто ти е позајмено
едно ребро ти е туѓо
во стомакот имаш езеро што надојдува
реки што надојдуваат и пресушуваат
на трепките носиш стратуси, кумулонимбуси,
кумулуси и цируси
поради нив вагата секогаш покажува повеќе
не можеш да ги контролираш
електричните празнења во градите
еден ден
дланките ќе ти се престорат во географски карти
што ќе ги спакуваат во атласите
без да дадеш согласност
Никој не ги запиша во историјата
искуствата на твоето тело
оти всушност немаш свое тело
и со милениуми немаш
сопствена соба

ТЕЛО: ВСЕЛЕНА

Ако си воздух
а јас вода
ќе испарам

Ако си вода
а јас воздух
ќе заврнам

ИМА ЕДНО ТЕЛО

Има едно тело со рани и лузни
без раце без нозе
оќоравено наглуво и немо
оставено во подрумот
во кој не влегува никој

не знае кога е ден
 колку е часот
 колку е небото сино
 ниту кога изгрева месечината
 Има едно тело што постои
 ама не може да се види
 што боли ама не може да рикне
 Има едно мазно тело што
 се облекува за специјални прилики
 од три видови пудра, лосион, парфем
 има коса од кашмир
 и чекори како да лебди
 и едно тело што се соблекува
 пред спиење

ДОМАШНИ АРХИВИ

Домашните архиви
 имаат чудни тела:
 место органи
 имаат стари фотографии
 писма со избледено мастило
 дијагнози, билети,
 крштеници и умреници
 Домашните архиви
 вдишуваат и издишуваат
 космичка прашина,
 таму се сите паднати ѕвезди,
 сонцата што догоруваат
 и планетите на кои нема живот
 Само домашните архиви
 ја знаат
 тајната на просторот
 што го кондензира времето
 Понекогаш им ги отвораме
 телата
 како за операција
 не знаејќи
 колку ги боли

REGRESUS AD UTERUM

Има една невидлива папочна врвца
и со неа повторно се врзуваме
па се одврзуваме
само за да прснеме во вистински плач
Понекогаш спиеме
со колената блиску до усните
а наредниот ден лазиме по подот
и сè што успеваме да изговориме
се само слогови или нејасни звуци
Има една невидлива плацента
и во неа се завиткуваме
па се одвиткуваме да си го видиме телото
без лузни, без брчки, без пеги
Има една прозрачна плодова вода
и кога во неа одново ќе запливаме
веќе нема да сме мртви

ЕТЕРИЧНО ТЕЛО

Твојата етерична рака
ги брише
сите жигови
што ни ги ставаат
пред да ни стават нож под грлата
Доволно е
да ги затвориме очите
да ти дозволиме
да нè кренеш нас паднатите
ничкосаните
со трошни тела
од земја
а во земјата внатре –
небо

БИЉАНА Т. ДИМКО

АМИ

Сега што ќе правиме?

Сега ќе се смееме и ќе се сликаме.

Така треба?

Веројатно.

Сега што ќе правиме?

Сега ќе потонеме, ќе играме неми и слепи.

Така треба?

Не.

Ами?

Животот ги јаде храбрите, слабите сами пропаѓаат.

ШЕМЕТНОСТ

Каде сум?

Тука, зошто?

Велат од прозорецот

може да се виде светот.

Чуму ни се ролетните?

Велат саатот го кажува точниот час.

А зошто ги врти стрелките во круг?

Го зашметува времето?

Бесполезни конвенции

ја реметат суштата природа

на насушните мигови безгрижност.

ЧИТАТЕЛ

Да се запише да се напише буквар

за описменување на човекот

во трпеливоста,

во работливоста.

Сите пеплишта

се сторија соништа.

Буништето на стари склопки
скрои млади неотспиени ноќи.

Ко недотокмена стварност постојам
меѓу мислата и зборот.
Виорот на човечките амбиции
ми го изеде домот, сврталиштето ми го нема веќе.

Ами сега?!
Сеништата се удираат по слабините,
ги острат забите на неуката болка.

„Си беше еднаш еден храбар човек..“
Читам наглас.
Ѓом`ти дишам.
Секоја глава се бори за своите рамена.

ТРИВИЈАЛНОСТ

Ништо уметничко нема во послушноста.
Паметта се вивнала во маќа
роб стана без да саќа.

Длабоки џебови го причестуваат светот
крадци на соништа
истребувачи од огништа.

Очите уморни клапнуваат на прагот
нечија затапена совест
калеми уште една болест.

Зимата дојде непроодна ладна
сивилото на денот брзо-брзо
по неа се загна.

Маслото поскапе.
Догорува кандилцето на една младост.
Плиткиот џеб ја изеде судбината.
Каква светска гадост.

МИХАЈЛО СВИДЕРСКИ

ЗАПАД И ИСТОК

Ти сакаш сите тајни да ги откриеш
преку логиката
Јас, пак, те барам преку срцето
Ти ме бараш схоластички
Јас те барам исихастички
Тебе те хранат со хости
Мене со крвта на светот
Исток и Запад сме и
мостовите што нè спојуваат,
место од мермер
од Љубов и од нестворена светлина
се создадени.

ПРЕСОЗДАВАЊЕ

Еден ден ќе исчезнат сите
единици мерки од SI-системот,
и ќе нема должина,
маса, време, брзина,
сила, тежина и притисок,
ќе ги нема ниту елементите од Периодниот систем:
кислород, водород, литиум, прометиум,
талиум и бариум
селен, и бром и хром,
и без сето тоа некако ќе се живее
ама
кога љубовта ќе ја снема
ќе го снема и светот.

ПАТ

Патот е распослан до недоглед
цвеќињата се бескрајни

мирисите се во ветрот
 стоиме исправени
 гледајќи во снегот на планините
 ти ги виде сите места кај што
 згазнале нашите стапала
 патот е предолг за оние што не се подготвени
 ако запреме
 ќе исчезне сонцето
 цвеќињата ќе овенат
 мирисите ќе испарат
 снеговите ќе се стопат
 ќе ти дотечат води во преграатките
 ние ќе продолжиме, не знаејќи
 оти патот завршува во твоите раце.

СЕДМИЦА

Понеделник

Лин и Јанг, создадени со исто движење
 постојано невидливо го држат
 балансот на светот

Вторник

Племенските богови помагаат
 гладните во Африка
 секој ден ја одлагаат смртта за утре
 со голема медиумска покриеност

Среда

Буда *разбуден* спие
 и размислува како да избегаме
 од кругот на страдањата,
 а ние страдаме секој ден, без престан,
 и никако да му побегнеме на стравот.

Четврток

Вишна го одржува светот
 Шива го разурнува играјќи
 ние умираме радувајќи се.

Петок

Села Алаху алејхи ве селам
од Алжир до Иран
поради нафтата изгоре светот

Сабота

Адонај, Елохину, Сабат е.
Каин секој ден го убива брата си
Авела, од Витлеем до Ерусалим.

Недела

Истриј го од нас жигот
на Антихристот,
Христе!

ДРАМА

The page features a minimalist design with several overlapping gray geometric shapes. A large, dark gray triangle points upwards from the bottom right towards the center. Below it, a lighter gray triangle points downwards from the top left towards the center. A dashed white line follows the bottom edge of the lighter gray triangle. The word 'ДРАМА' is written in a bold, black, serif font, slanted upwards to follow the angle of the dark gray triangle.

ЗОРАН ПЕЈКОВСКИ

РЕКВИЕМ ЗА СМРТТА

СЦЕНА 8

(За трагите и оставнините. Музика и силно светло. Се гледа духот на Коста Рацин како лебди. Сите на сцена зборуваат за него. На сцена Марија, Апостол, Венко Марковски и Коле Неделковски)

МАРИЈА

(Тажно. Кон сите)

Како жешки жарје
сред горештини,
болештини,
на дланки ми горат записи,
ракописи, дописи, описи.

АПОСТОЛ

(Веднаш по Марија. Кон сите)

Кој пресилен збор
се стои во последниот куршум
што ја прстигна вистината?

ВЕНКО МАРКОВСКИ

(Веднаш по Апостол. Кон сите)

Та не беше само Ленка,
исткаена
во разбојот на судбината,
и со неа кошулата недовезена.

КОЛЕ НЕДЕЛКОВСКИ

(Веднаш по Венко Марковски. Кон сите)

Сите виделе,
никој не знае
каде е аманетот од Лопушник
каде „изгорел“ Афионот,
каде се разговорите
сам со себе,

имињата од времињата,
осудени на премолчување.

(Сцената се затемнува. Се слуша силна музика)

СЦЕНА 16

(Планински предел. Лопушник. Пролет. Коста Рацин е сам, но тука како нивни духови, нивни енергии ги чувствува сите другари од Македонскиот кружок во Софија. Како да се со него, па заедно со нив, односно со Коле Неделковски, Волче Наумчевски, Ганчо Хаџи Панзов, Антон Попов, Никола Јонков Вапцаров, Михаил Сматракалев, Венко Марковски, но и Никола Оровчанец, Марија и Апостол, неговите родители како да разговараат. Сите тие имаат некое претчувство)

ГЛАС

(Кон сите)

„Деј гиди горо зелена!
Деј гиди водо студена!
Пилците пеат – ти плачеш
Сонцето грее ти темнееш“.

ГАНЧО ХАѢИ ПАНЗОВ

(Веднаш по Гласот. Кон Коста Рацин. Кон сите)

Кога те обзороваше зелената јаснина
на шумливите бранови облеани во зраци,
птицата на погледот отвораше хоризонти
на толку силна и слободна мисла.

ВОЛЧЕ НАУМЧЕВСКИ

(Веднаш по Ганчо Хаџи Панзов. Кон Коста Рацин. Кон сите)

Нежната арома на високите хоризонти
како слаткоздивот на најмилената
ја слободуваше љубовта како борбата,
и не ги сети морниците на заговорите.

АНТОН ПОПОВ

(Веднаш по Волче Наумчевски. Кон Коста Рацин. Кон сите)

Како совршено дете полно со восхити
ја вдишуваше поезијата на пролетта,

со опојот на мајчиниот јазик македонски
како светот од сите болки да го ослободуваше.

МИХАИЛ СМАТРАКАЛЕВ

(Веднаш по Антон Попов. Кон Коста Рацин. Кон сите)

Не виде заслепеност во високите ѕвезди
што расплетуваа диви цветови и треви,
над длабокото мочуриште на твојот гибел
по скришните патеки на твоите љубувања.

НИКОЛА ОРОВЧАНЕЦ

(Веднаш по Михаил Сатракалев. Кон Коста Рацин. Кон сите)

Ги чувствуваше близу стапките на љубената
и колку полесни ти беа чекорите на радоста,
толку посилено ноќта те гледаше како покојник,
кој сам си го носи венецот на бесмртноста.

НИКОЛА ЈОНКОВ ВАПЦАРОВ

(Веднаш по Никола Оровчанец. Кон Коста Рацин. Кон сите)

Небото го исчекуваше блесокот на твојата ѕвезда,
и во таа прозирна топла пролетна квечерина,
а ти најмил брате ја вдишуваше со полни гради,
вознемирената блискост на смртоносниот истрел.

МАРИЈА

(Веднаш по Никола Јонков Вапцаров. Кон Рацин. Кон сите)

Крајот на денот те исполнуваше со радоста
на големите восхити и силните пораки
што требаше гордо да ја кренат Татковината,
најрадосно да ја пресретнат љубената.

АПОСТОЛ

(Веднаш по Марија. Кон Коста Рацин. Кон сите)

Ти што беше силен глас на родот и народот,
со евангелска светоречивост и силна вера,
како во најсвета книга веруваше во љубовта
во другарите и слугите на Јуда продадениот.

(Сцената се затемнува. Се слушаат извици и урликања. Силна музика)

ТРАЈЧЕ КАЦАРОВ

БАВИЛОНЦИ

СПОРЕД ИСТОИМЕНАТА КНИГА НА СТАНИСЛАВ СТРАТИЕВ

Сцена 5 ЕВРОПСКИ ФОРМАТ

(Паскал со огледалце во рацете. Се огледува)

Паскал – Носот ниту ми е француски, ниту германски... Барем да ми беше римски. Брадата не ми е баш како што треба... Ушите ми се малку поголеми отколку што треба... Не ми е криво што и жена ми не е како што се европејките, ама ми е жал за децата... Мајката да им ја ебам на мааните... Мислам дека од деветто колено ги носиме со нас... Ама не треба да губам надеж ниту јас, ниту жената, ниту децата... Можеме да постоиме како печатна грешка на Европа...

(Влегува жена му. Паскал го крие огледалото)

Паскал – Само што открив дека имаш премногу маани... Тешко да ме примат во Мадам Тисо... Многу си непрописно градена...

Жената – Тогаш да ја пријавиме баба Параскева.

Паскал – Имаш право таа е на возраст на Биг Бен, прочуениот лондонски часовник.

Жената – Но, тој часовник понекогаш сопирал, не работел, а нашата баба Параскева не може да се запре цел живот само работи, работи...

Паскал – Ете за тоа не нè земаат во музејот на Мадам Тисо, таа и како восочна фигура ќе работи... А правилото е таму да стоиш мирен и да гледаш во иднината...

Жената – Е, ние мирни не можеме да бидеме.. А и стоката ни е немирна. Цел ден ја барам козата никаде ја нема. А циганите одамна не минале низ нашето маало...

Паскал – Ја нема оти не се разбираме.

Жената – Со козата ли?

Паскал – Ти со мене, а јас со тебе..

Жената – Што сакаш да кажеш?

Паскал – Ако се разбиравме, ти одамна ќе разбереше дека ја заменив козата за фото апарат, марка „Зенит“.

Жената – Леле Паскале, леле, со што ќе храниме децата?

Паскал – Со фото апаратот. Мислам да станам папарацо.

Жената – Да се муваш по селото како лисица. Да ги сликаш селаните како работат, како мака мачат...

Паскал – Сè е во фокусот само треба да штракнам и опаа, ги продам фотографияте во најтиражните весници.

Жената – Ќе ги продадеш ама ако ја сликаш Памела Андерсон како се шета по селото, или Ричард Гир како купува прасе... А ти што ќе сликаш... Градоначалникот како кубе пердуви на петелот и го спрема за супа. Баба Параскева како плете чорапи... Од такви фотографии пари не се вадат.

Паскал – А може и да помине Памела Андерсон, нели сме раскрсница на Европа...

Жената – На крстопат.

Паскал – Тоа сè доаѓа од гледната точка, да знаеш... Еве да речеме Европа гледа на нас како на крстопат, а ние не. Ние сме тргнале сè по еден пат... И тоа по патот на жртвата. Ја пред некој ден доаѓа соседот и ми вели се ближи Божиќ, а јас не можам да го заколам прасето... Сака да ме бакне... А јас му велам ајде и тоа ли се разболе од Стокхолмски синдром. А тој ме прашува каков е тој синдром. Му велам дека тоа е синдром што ја тера жртвата да си го сака целатот. Соседот скокна и сакаше да ме фрласне по главата, оти тој не бил целат, туку само касапин... Ете такви сме ние, колку повеќе нè колат, бесат, толку повеќе си ги сакаме целатите...

(Жената го удира Паскал по главата со мотика, овој паѓа во бес-сознание)

Жената – Ајде да видиме сега дали ќе ме сакаш...

(По радиото се слуша дека Паскал е избран да одговори на прашање. Ако даде точен одговор ќе добие два билети за патување во Австралија. Жената избегумена го освестува)

Сцена 6 ОСОБЕНОСТИТЕ НА РЕГИОНОТ

Паскал – *(Се буди говори неразумно)* Пукаат пушки, мириса на барут, стари, млади, деца трчаат натаму-наваму, камбаните бијат...

Жената – Паскале арен ли си?

Паскал – Госпожа Клеперман седи во општината облеана со солзи.

Жената – Привидение.

Паскал – Градоначалникот ѝ ги објаснува особеностите на регионот, народните обичаи... Но, таа и понатаму плаче и го потсетува дека секоја година во селото носи хуманитарна помош, а сега единствениот член на нејзиното семејство, мачката, некој ѝ ја украде и не сака да ѝ ја врати... Градоначалникот за да ја смири непрестано ѝ нуди сливова ракија, а таа непрестано ја одбива и се онесвестува од болка и тага по изгубената мачка.

Жената – Леле Паскал е станал како баба Ванѓа, му се претскажуваат чудни работи...

Паскал – Не се чудни, сега ќе нè тужи во Стразбург и државата повторно ќе биде во фокусот на оние што треба да ѝ дадат зелено светло за прием во Европското семејство.

Жената – Паскале доста со тие глупости, ајде факај ја мотиката и оди да насадеш компири, Од такви лудории немам сон. Европа, па Европа. Цело село кога ќе дојде госпоѓа Клеперман ги свртуваат перниците навечер пред да легнат за да го сонуваат приемот во Европа и ништо. Сабајле кога ќе се разбудат скоро на сите им фали по некое теле, вол, крава, овца... Живината не се брои.

Паскал – Така и јас ја вратам перницата и секогаш кога ќе се разбудам те гледам тебе. Жив ѓавол, а некогаш беше жена... Ама треба да знаеш, штом ќе се фатиш на орото што го свира Европата нема пуштање така лесно. На мостот за пешаци Пилето мртов пијан ја заглавил колата. Додека судијата го испрашува, во судницата седнала и претставничка од Европскиот Сојуз. Судијата го прашува Пилето колку испил, овој одговара: Најнапред со братучедот испивме по четири ракии, потоа уште по четири, па по три шишиња вино и тоа од нога, па во Берковци уште три литра ракија, и уште три на второто идење во Берковци, па потоа околу дванаесет пива, па седум-осум шишиња бело вино. Овде судијата вели, белото не го кажувај тоа не се брои. Тогаш претставителката на Европскиот Сојуз скокнала на нозе и извикала: „Според медицината тој човек треба одамна да е мртов.“ А градоначалникот ѝ вели: „Немојте да се тревожите тој не чита медицинска литература“. Потоа Пилето вели дека се качил во колата и тргнал преку мостот. На средина од мостот заспал и паднал во реката и спиел сè додека не го разбудил братучедот. Тогаш претставителката на Европскиот Сојуз пак скокнала и рекла: „Невозможно, никој не може да спие во река длабока два метра, а да не е речна школка.“ На тоа судијата ѝ одговорил: „Кај нас драга моја сè може да се случи, дури и тоа како речни школки да влеземе во Европското братство.“

Жената – Паскале абе на тебе арно ли ти е?

Паскал – Со ова што сакам да кажам?

Жената – Поима немам.

Паскал – Треба да инвестираме во чудовиште.

Жената – Паскале и порано си зборувал глупости, ама тие како да беа помалку.

Паскал – Како тоа Лох Нес.

Жената – Она што го даваат по телевизиите?

Паскал – Точно така.

Жената – Абе како ќе го пренесеме. Тоа е многу големо.

Паскал – Ние ќе си направеме наше чудовиште, нели ја слушна приказната за Пилето, кој човек може да испие толку. Со толку ракија и на дното на реката може да спие само чудовиште.

Жената – Ама тоа треба да е од предисториско време.

Паскал – А на наш човек кој ќе му поверува дека е од денешно време.

Жената – Имаме толку многу политичари. Треба да ги искористиме за нешто.

Паскал – Светот е луд по чудовишта. Тоа може да ни помогне да почнеме да се развиваме како целиот развиен свет.

Жената – Така е. Не се развиваме како другите. Не знам дали е од климата, или има некое друго медицинско објаснување.

Паскал – Сè изгледа нормално и наеднаш катастрофа. Дали катастрофално ќе порасне корупцијата, или катастрофално ќе се распадне државата, тоа е без посебно значење. Како да немаме скали. Од осумнаесетти кат директно паѓаш во подрумите... Денес си Ајнштајн, а утре амеба.

Жената – На нас ни е важно да постоиме па и како амеби...
(Излегува)

Сцена 7 КРАЈНА ДИЈАГНОЗА

(Влегува Миро со мотика во рацете)

Миро – Паскале што работиш.

Паскал – Постојам.

Миро – Да знаеш дека не постоиш само ти, туку сите ние постоиме. А кога веќе знам дека постоиш полесно ми е да ти ја вратам мотиката.

Паскал – На пример, ти Миро не постоиш.

Миро – Е, зошто пак, јас да не постојам?

Паскал – Според Декарт ти не постоиш.

Миро – И што вели Декарт?

Паскал - „Мислам значи постојам.“

Миро – Излегува дека само ти постоиш, така ли?

Паскал – И јас постојам од дожд на ветер. Но има луѓе кои не постојат откако се родени. Но, и тие не се виновни. Кога да постојат. Правиш куќа, копаш лозје, работиш од утро до мрак. А кога ќе се прибереш дома, ич не ти се постои, удираш двеста-триста грама ракија и заспиваш...

Миро – Абе, прав си.

Паскал – Токму во тоа е работата. А почнеме да постоиме, а направиме некоја грешка. Почнуваме со прашања, се сомневаме и пцуеме, само пцуеме.

Миро – Сосема си во право, пцуеме без мерка...

Паскал – И се случува како со корупцијата. Сите пцуеме ама на ветрот. Не е лесно да постоиш. Сè е направено така да те тера да викаш: Урааа! Урааа!

Миро – Паскал, во право си, ама јас мора да одам да го забркам бетонот, оти ако јас не го забркам нема кој... (Излегува)

Паскал – Ете овој откако е роден не постои, наместо да мисли тој оди да го брка бетонот...

Сцена 8 КАМИЛО МОЈА

(Паскал говори како пред себе да има камила)

Паскал:

Светот прави меѓупланетарни станици, ќе лета кон Сатурн, па кон Венера, па кон Јупитер, а ние што правиме со тебе Камило моја?

И понатаму ги крпиме старите чевли
пиеме пиво на вересија

Трепериме да не ги дигнат цените на струјата

Цел живот само трепериме, камило моја.

Треперевме во училиштето да не откријат дека немаме вујко вла-
дика

Треперевме на работа да не отиде фирмата во стечај

Треперевме додека чекавме да ни ја покачат платата

Треперевме да не нè фатат на пазарот оти продаваме шверцувана
роба.

Светот се свртел кон вселената, а ние кон желбите да си купиме
нов бојлер, кола на старо и да си ги прибереме оние три метра од
дворот на соседот, оние што ни ги украде кога неговата партија
дојде на власт.

Но, знаеш ли што ми помина низ умот, камило моја. Некако го
прокаравме животот.

Беше живот, каков таков.

(Влегува жената, вознемирена)

Жената – Паскале сè слушнав. Како не ти е срам да ме изневеру-
ваш и тоа со камила.

Паскал – Види жено, она што за тебе го има, за мене го нема...
Ако за тебе има камила, за мене нема.

Жената – А на кого му велеше, камило моја, камило моја?

Паскал – Па јас и со тебе зборувам на ист начин. А ти исто така не
постоиш. Види жено, сè е до гледната точка. Ако Европа имаше иста
гледна точка како и ние, одамна ќе постоевме, вака и тие разго-
вараат со нас како јас со камилата. Туку, ајде седи овде и плачи. Јас
ќе одам во дворот да го кренам знамето... Какво-такво ама бодe
очи... плачи жено оти не се крева знаме без национална химна!

КРИТИКА, СОГЛЕДБИ...

The background features abstract geometric shapes in shades of grey. A large, dark grey triangle points downwards from the right side. Below it, a lighter grey shape with a dashed bottom edge points upwards from the left side. The overall composition is minimalist and modern.

ВАСИЛ ТОЦИНОВСКИ

ЗА ЧЕСТА И ДОСТОИНСТВОТО НА ЛИТЕРАТУРАТА

Весна Мундишевска-Велјановска, *Калеидоскоп*,
изд. Битолски книжевен круг, Битола, 2017

Во традицијата и континуитетот на битолскиот книжевен круг посебно место и значење имаат критиката и есеистиката. За одбележување секако е дејноста на неговите четири граци: Весна Мундишевска-Велјановска, Милица Димитријовска-Радевска, Даниела Андоновска-Трајковска и Мирјана Стојановска. По осумте стихозбирки, Весна Мундишевска-Велјановска во своето најново дело *Калеидоскоп* на читателите им ги понудува своите критичко-есеистички текстови во кои на најдобар начин ја потврдува возвишеноста на дарување на другите од една и системот на сопственото исчитување и толкување од друга страна. Тие и таквите димензии се уверлив аргумент за неа како наследник/следбеник на она што со многу децении го негуваа, создаваа и афирмираа основоположниците Доне Пановски и Радован П. Цветковски. Зборот поседува сопствена магија и тој ги обликува, осмислува, доградува и пресоздава времето и просторот, како што и тие од своја страна активно учествуваат во неговото моделирање. Станува збор за авторка што целосно е преокупирана со зборот и тогаш кога тој е гласно изговорен и го носи товарот на одговорност, и тогаш кога длабоко се закопува во земјата да боли и пече, но и тогаш кога се открива како нова ука и поука, како можност за неговото пресоздавање и комбинирање во мудроста оти човекот не е човек по тоа што ќе го каже, туку по она што било осознаено и премолчено. Оттука и играчката за деца и за стари калеидоскоп е само додатна димензија да се трага и открива зборот со сите негови бои, мириси и вкусови. Структурата на книгата ја градат два циклуса: *Согледби* и *Вглед*. Сè она што погоре беше запишано е тестаментирано во овие два наслова. На прв поглед имаме два збора со исто значење, имаме според некои игра со гласови/букви и нивно преформулирање, за други тоа е зборообразување/обврзување и да не редиме повеќе. Нивното возвишено височество едноставно е одраз на мислата и срцето на авторката, потврда за дарба и за зналец чиј резултат е за прочит во нашите раце.

Постои едно древно правило кое укажува оти само добриот човек може да биде и квалитетен автор. Иако не сум по карактер исклучив, но ваквата мера за мене е единствена и друга или поинаква категорија не признавам и не прифаќам. Во првиот циклус поместени се единаесет критичарки прикази за нови книжевни дела. Љубопитството на авторката што подразбира само по себе и знаење, разгледува, толкува и вреднува дела од различни книжевни жанри. Доминира интересот кон поезијата (Милица Димитријовска-Радевска, Даниела Андоновска-Трајковска, Мирјана Стојановска, Панде Манајлов и Виктор Радун Теон), поезија за деца (Радован П. Цветковски), новели (Петре Димовски) и роман (Никола Кочовски). За Радевска има три и за Стојановска два текста. Податоците децидно потврдуваат дека критичарката има круг на свои автори. Таа ги следи постапките на Пановски и Цветковски со посветеноста на автори кои се припадници на Битолскиот книжевен круг. Исклучок е примерот со српскиот поет Радун. За неа писателите/авторите не се само професионална обврска, туку тие првостепено се нејзини пријатели и соработници. Таа милува посебно да ги запише и одвои/истакне другарувањата не само како човечка и човечна, туку комплексно и како творечки комплекс на почитување, доверба и соработка. Говорејќи и истакнувајќи го задоволството од прочитаното, елаборирајќи ги естетските вредности на книжевното дело, во истовреме се говори и за убавината на другарувањето и за неговите етички димензии. Оттука посебно треба да се истакне карактерот на Весна Мундишевска-Велјановска како ширум отворено срце цел свет да го збере во себе, како што пееше Рацин, зашто дарувајќи се на другите/другото не поставува и негова возвратна мера. Така ја учеле Доне Пановски и Радован П. Цветковски за да биде и опстојува како чест и достоинство во тековите и резултатите на современата македонска литература.

Вториот дел од *Калеидоскоп* го составуваат шест есеистички записи. Текстовите со исклучок на еден, се искажувања/излагања на традиционалните роднокрајни средби со битолските писатели од Македонија што е проект на Националната установа и универзитетска библиотека *Св. Климент Охридски* во Битола. Како по некое напишано правило авточитањето е опасна и ризична обврска. Крие многу замки и однапред е осуда на паѓања. Мундишевска-Велјановска поставувајќи се во една ваква позиција се определила по некоја тајна препорака од Блаже Конески, за толкување на зборот како мисла и смисла. Како одраз/израз

на убавина и возвишеност. Како војување против лицемерието и интригата кои денеска за жал се карактеристични/релевантни норми на мислење и однесување а кои се прелеваат во творештвото. Како да се побегне од непосакуваните последици! Поетесата забележува дека *често пати и низ други стихови размислувам за потребата, односно задоволството од откривањето на својот извор, од осознавањето на својата вода, да се набљудува кротко и да и се восхитува на капката не е зло. Таа ќе знае да возврати обезбедувајќи за набљудувачот безбедно тло. Но, да се игнорира вриежот, да се прекинува текот, е убиство на стремешот и безгласен екот.* Лирската нарација што е логична зашто нивниот автор е првосходно поет, научните сознанија како аргументи кои сами по себе се здодедни, ги проширува и збогатува со душа по веќе споменатиот Конески принцип.

Уметноста и науката одат рака под рака. Се препознаваат и обединуваат во зборот/мисла. Творците како што е познато чекорат пред сопственото време. И затоа Весна Мундишевска-Валјановска строго одредува: *Верувам дека живеејќи ги стиховите ќе им овозможам на читателите заедно да ја вајаме душата на Човекот низ анализа на неговите сеопфатни постапки. На тој начин во еден континуитет го следам внатрешниот глас кој ми овозможува без субјективност да ги разберам криковите на илјадници животворни капки, да ги откријам новосоздадените пејзажи на зборот и конечно да им овозможам на читателите да сирнат во срцето – таму е Изворот.* Со право зашто кинижевноста не е цел сама за себе. Таа ја има смислата во взаемната комуникација со читателите без кои невозможно е секако опстојување. Во насловите на текстовите точно се одредуваат границите за изворот на зборот, за имагинативната интроспекција во беспросторот на зборот, се влегува во универзумот на творечката иницијација, зборот како наследство, за личниот/субјективен *птицоврик* како човечки, себеоткривачки и возљубувачки крик со нивните трагачи меѓу два моста. Авторката и ги гради мостовите од суница кои премостуваат два брега, поврзуваат две понорници со универзалните, општочовечки димензии од егзистенцијата на творештвото или поточно нивното пресоздавање на родот и породот, јазикот и непокорот, сонцељубието и домољубието, меѓу поединечното и општото, родната почва и откорнатиците, личното и колективното меморирање, за љубовта и вознесот, за победите и поразите, возвишувањата и поразите. И има и може уште многу да се набро-

јува. А тоа е благодетта што ја нуди калеидоскопот овој пат во сигурните раце и во добронамерните чувства и мисли на Весна Мундишевска-Велјановска. Дружбата со неа и со нејзината книга ќе ви овозможат почитувани читатели да допрете до сите висини и пораки во неа, и до она што разбирливо, притоа останало незабележано или недоречено од наша страна. Древната мудрост порачува оти направивме колку можевме, не колку што сакавме.

ГОРДАНА СТОЈАНСКА

БЛАГОСЛОВОТ НА ПЕРОТО И МАСТИЛОТО

Тоа беше тоа... Ако не успееш да го најдеш тука, на овие прашливи патишта, на овие лажливи простори, ти преостанува само едно. Да го создадеш. Онакво какво што отсекогаш престојувало во еден агол од твојата свест. Или подлабоко под неа. Во оние свилени простори меѓу сонот и разбудувањето. Онде каде лебдиш, тониш, леташ и паѓаш без страв. Онде, каде она што го создаваш е лишено од ограничувања и е твое. Само твое!

Така го создадов. Ги исцртав неговите линии со љубов каква не се наоѓа лесно. Не го направив заслепувачки совршено. Не, никако. Но неговиот шарм искреше, богат како опашот на комета. Неизгаслив. И незаборавен. Светлина која постои на небото долго откако ќе помине. Не го направив ни беспрекорно во неговиот карактер. Понекогаш затворено и тешко, понекогаш нестрпливо, понекогаш склоно да потоне во еден бунар на очајување и тага. Но затоа го направив способно да сака. Способно да љуби. Способно да верува. Способно да страда, ако тоа страдање го води кон целта.

Тоа беше причината за сè што дојде потоа. Тоа беше пред сè. Тоа беше прво, исконско, свет вгнезден длабоко во идејата.

Да, го направив да биде како човек. Да биде личност. Не лик. Неговите димензии станаа недофатливи за контролирање и каприциозни како на ѕвезда која сеуште се раѓа. Сеуште се извлекува од матката на разгорената вселена. Тоа не беа две димензии. Не беа ни три. Беа многу повеќе. Исплеткани со она што сите го знаат. И со она кое го знаат малкумина. И... со она кое допрва ќе се научи. Кое не го знае никој...

Го извадов од душата, практично истргнав еден дел од неа за да го оживеам. За да го преродам тој дел во нешто друго. Во нешто ново. Да го претворам од сопствен мрачен ангел во победник кој се издигнува на врвот. Мислам дека во тој дел од душата ставив од сè она што во мене беше најсилно. Било да е тоа добро, било да е тоа лошо. Но, најсилно во него се вградија сите мои прекрасни сеќавања низ целиот живот.

Природата која отсекогаш се преплетуваше како поезија низ секоја моја мисла. Силна, сурова и прекрасна во својата си-

ла. Височините на кои за првпат открив дека не постои покрив нагоре ниту дно надолу. Моето растење под крошните на дабјето кои брзо ми поверуваа доволно за да ми ја откријат тајната на својата издржливост и долговечност.

И првото чувство кое полазува по жилите како прв пат пробано недовриено вино, пенливо и уште разгргорено. Мирисот на младоста која плашливо допира со неискуството и брзо учи поведена од огнот кој тече низ млади жили, но е стар колку Земјата. И првиот плач... И првата разделба... И првата тага по она што поминало засекогаш. Првата темна пруга преку розовите соништа. Првото заминување.

И најтешкиот очај најде место во овој сон кој уште го сонувам. Оној кој отсекогаш престојувал длабоко под мојата свест, како карпа која никогаш не го издига своето чело од дното на неверојатно длабокиот кладенец на моите желби. Пеколот од болка...

И ќе речеш – неговото јадро се состои само од зборови! Не, неговото јадро се светови чие раѓање и градење никогаш не завршува. Како ова дело кое стои пред мене со чиста и застрашувачка убавина. Небаре издлабено во камен. Родено од благословот и проклетството на перото и мастилото... Од најкревкиот меч и од крвта со модра боја.

МИРЈАНА СТОЈАНОВСКА

НАДГРАДУВАЊЕ НА ЈАСТВОТО ВРЗ МЕТАФОРАТА НА МОРЕТО

Борис Јовановиќ-Кастел (1971) просторно припаѓа на медитеранскиот Балкан од каде носи морска медитеранска поезија. Интересен, автентичен во својот поетски израз, за првпат, со препевот на македонски јазик на поетската книга „Чекаат ли бродовите“ во издание на Здружението за наука и култура „НО-ВА“ од Битола, имаме можност одблиску да се запознаеме со поетското писмо на овој црногорски автор.

На самиот почеток, во поднасловот на песната „Аквамарин“, Кастел ги поместува зборовите на големиот поет П. Неруда: „Ми треба морето бидејќи тоа ме учи“. Со овој вовед Кастел лапидарно ја објаснува својата определба да биде поет на морето.

„Чекаат ли бродовите“ содржи педесетина песни кои ги поврзуваат бреговите на Црна Гора и Венеција, Малта и Далечниот Исток, но и некои копнени дестинации по хоризонтала (каде меѓу другите се сретнува и Хераклеа и хераклејските столбови, крај Битола, Р. Македонија). Сразмерно пак по вертикалата на времето, Кастел плови низ историјата, нуркајќи во одредени детали како прототипови на старото време. Тука се Феничаните, Буда и Хомер, Кавафис, Демостен, Мухамед, Хесе, па и во бизарен спој – Дедо Мраз, Мерлин Монро и др. Во таквото пловење низ времето, фосилните остатоци како пражители на морето ги носат поединечните раскажувања за традицијата и мудроста на старите времиња во чија длабочина стои суштината на јаството која како категорија останува непроменета до денес. Тоа е истата перцепција за животот, за благодетите на денот, за потрагата по вистинската љубов и еросот, за славата, за илузијата, за потребата за истражување и патување:

„Додека тонат
тантелата на историите, фосилите на мудроста
шминкани со слава, амфорите, женските гради
во мрежата на дланките, маските на јаството
неусетно, побавно од Икар,
се воздигам до огнот.
Сите нас

удавена ќе нè надживее
 медузата со канали од коса
 што со еросот водите ги камени“.

(„Неиспратено писмо до Венеција“)

Во наративен правец стиховите најчесто дескриптивно ја градат фабулата на песните, вадејќи на површината медузи, пловни едрилицы, риби, школки исфрлени или истакнати од брановите на морето и сл. Всушност тоа се само поетски реквизити на медитеранскиот поет низ кој тој ламентира и поентира извесен филозофски дискурс, најчесто во патетичен тон (како во песната „Море“):

Имав едно мало море.
 Ме остави, отплови, се занеби...

Море – девојка за женидба.

Ми велеа

– Тргни, посети пристаништа, пустини, аквариуми,
 отвори шишиња со вино, потпалуби, кора од портокал,
 сирни под фустанот на танчерката на карневалот –
 ќе го најдеш.

Го немаше.

Кога дојдов на морскиот брег,
 со бурата ги расеков рацете,
 од кожата истече плимата.

Го најдов морето, но
 тоа не ме најде мене, беше доцна.

Иако асоцијацијата за медитеранската поезија потсетува на љубовен занес или еротска поезија, оваа книга малку носи такви стихови. Поетот пишува во трето лице, најчесто е набљудувач, сведок или модератор на „играта низ морето“. Срамежливо допира до женскиот лик и потребата за блискост до женското тело крај морето:

„Опкружен со мрежи и корални лушпи,
 од палуба

й пишувам на вереницата за секој остров,
 за потеклото, табулите на империјата, за флората,
 за паричките со императорскиот профил
 со нив да ги покрие брадавиците во градот
 вон границите на маслини и палми, во кој
 веќе утредента залудно ме очекуваше таа.

Ноќ пред заминување, во последното писмо

сакав да ѝ искажам почит и жалење,
 да ја молам за прошка што се венчав со сипата“

(„Сипа“)

Контрасно на асоцијацијата за еротична разиграност на морето, Кастел често е патетичен и тоа е главна емоција во хомолошката решетка на оваа книга (како во песната „Писмо до мајка“):

„Не сади лози, најмила,
 во камените корита ги нема босите девичи
 да го газат грозјето и да пеат потивко од клапите.
 Не сади лозје
 зашто латинските мудрости се заборавени,
 атласите – без темјан во ноздрите – одлетани,
 вистината во шеширот на магионичарот,
 пијан од празноречитост скриена“.

Неговите стихови се тивко жалење за несовршеноста на светот од кои поетот сепак излегува со себеискуство, како свое надградување, осознавање на животот и себе си, како спасување (како во песната „Сестрата-морската шир“):

„Морскиот брег по масакрот на амфори.
 Глуво доба на денот.
 Некој чука – чук,чук,чук...
 со тонот на симфонијата на Белини.
 И тишина.
 Повторно чука.
 Знаам, таа е,
 сестрата морска шир на вратата
 остава фигурини од сол
 да не подивеам
 од совршенството на општото,
 преку прагот одам во морето
 истекувам во зборавениот себе си.
 И се спасувам“.

Провоцираат насловите на песните: „Како станав маслинка“ и „Како станав чемпрес“. Во првата со својата реинкарнација во маслиново дрво, поетот остро се противи на уништувањето на природниот автентичен морски брег за сметка на комерцијалните новоградби:

„Додека ги исекоа маслинките,
 гордоста на пристаништето,
 во близина на музејот

за да изградат модерна чаршија
 на стоки од Далечниот Исток,
 сечејќи церемонијална лента,
 коренот на маслинката од моите табани
 сè подлабоко се ширеше по крајбрежјето
 до границата на недопирливото..“

Во втората песна „Како станав чемпрес“ поетот се пре-
 лева во хорот од чемпреси меѓу мирисот на јод се бори да го со-
 чува убавото на морето како морски благодет наспроти младите
 современици кои морскиот брег го користат за густирање на ир-
 ско кафе и кока кола:

„Жилите на чемпресите од петни жили
 враснуваат во земјата.
 И погледнете пријатели,
 што ме изневеривте
 и останавте да го испивате ирското кафе
 и кока-колата во бавчите на престижни кафулиња.
 Сам заминав на ридовите со чемпреси,
 заборавајќи ја кошулата на својот стол.
 Неповратно.
 Мајка ми тргна со испеглана
 бела кошула за да се преслечам,
 ако воопшто ме најде и ме препознае
 меѓу хорот од чемпреси“

На крај на оваа анализа на поетската книга „Чекаат ли
 бродовите“ (која секако не е исцрпена) може да се резимира, де-
 ка Борис Јовановиќ-Кастел преку стиховите на оваа и другите
 негови поетски книги, останува стамено како витез на своето
 време, да го брани морскиот брег и медитеранската поезија и да
 ја продолжува „приказната“ за морето и скриените убавини.

ВЕСНА МУНДИШЕВСКА-ВЕЛЈАНОВСКА

ПО ОРБИТАТА НА СОПСТВЕНАТА КОСМОЛОГИЈА
ЗА РЕАНИМАЦИЈА НА СОВРШЕНСТВОТО
НА НЕСОВРШЕНОСТА(Елизабета Јончиќ, „Вода, плот и оган“,
изд. „Битолски книжевен круг“, Битола, 2018 г.)

Најновото поетско вдахновение на Елизабета Јончиќ насловено како „Вода, плот и оган“ е вкомпонирано во три циклуси насловени соодветно како во насловот – „Вода“, „Плот“ и „Оган“, а кои се состојат од по 11 песни и една воведна песна која по својата содржина истовремено е и пролог и епилог на книгата. Бројот еден асоцира на единственост, нов почеток и победа, додека, според нумерологијата, бројот 11 означува трпеливост, искреност, духовност, чувствителност и интуиција. Всушност во оваа книга тоа е духовното будење на авторката и проширувањето на свеста во свесност, наспроти сè, за уникатноста на човечкото битие, на неговото битисување и бидување, но не во самотијата на единицата туку во топлината и моќноста на еден покрај еден, односно во сеомќноста на љубовта, споделувањето и хармонијата.

Во овој контекст „Вода, плот и оган“ е себесвојствено видување за човекот и (не)човечноста и за неговата еволуција во современите услови на живеење. Со таквата поставка авторката испишува сопствена космологија во која дешифрирајќи постоечки закономерности на живеењето и опирајќи се на силите на општествената гравитација, воспоставува свои маркери за возобновување на совршенството на несовршеноста.

Елизабета Јончиќ во центарот се поставува себеси, а елементите вода, плот и оган орбитираат по витражно преплетени спирали во систем на вредности. Книгата започнува со циклусот „Вода“ како сврзница меѓу небото (навестената духовност) и земјата односно плотта (вториот циклус). Овде водата е море, водата е солза, водата бранува отелотворена во жена, водата го носи слатко-горкиот вкус на една судбина, водата е и медовина и раѓање и пеплосана смрт... Како мајчина прегратка полна со љубов во закрила ја зема земјата, истовремено раѓајќи ламји кои со оган од распаднасти ѕвезди безмилосно пустошат околу. Вода... Во водата силуетите се сенки, телата бледнеат пред кротката моќ, водата е река, разиграна страст, водата е буре, водата „безмилосно покрива сè“...

Од секој излеан стих силно пулсираат слики на бигорни предели од црна одвратност, на тегобен молк пред исплашеноста, на немоќ пред парадоксите на животот кој се оддалечува од човекот распнат на крстот на баналностите, но и на непомирливост со шупливоста на скаменетите сенки од морничавото опкружување, нагмечениот страв и тежината што плаче со наталожени подбранови кои нараснуваат во гора. Во сета мермерна згрченост на телото, духот, иако срамежливо, сепак надежно ја следи песната и летот на една мала птица која е зрак светлина кој разбудува сонца во вселената – „светот се вселил во малечко гнездо/ во птичје срце во бескрајот ширен“ („Птица“). Ненаметливо, а видно забележливо, од песните се издигнува интимна молитва за блажина, миловиден стремеж за спокој и рамнотежување на небеските сили во пространството на деноноќието, но и во просторот на една вознемирена душа. А водата плиска, плеска, треска, клокоти и гмече, но и мирно бранува, тече... тече...

Комбинацијата на водата со оган создава нова димензија со ненадежни слики на пустош и безвластие над душата која згрчена под карстната корупка на немирите гребни за здив слобода, ширина и простор. Во таквите неуморни напори на моменти еволуира гневот кон сиот цинизам и злонамерност на немоќните умови кои ја задушнуваат чистата душа која успева слободата да ја искаже само низ продорен крик, но и во таков момент преовладува самоконтролата, моралните норми и втемелените вредности на духот, па надвладува трпението, а кроткоста и спокојот стануваат сила, силата – страв, стравот – восхит, восхитот – сон, а сонот – вистина. („Вода“)

Градацијата на мислата преминува во кревок отпор, згрутчена револуција, згрчен протест, безгласен врисок и поглед полн надежи за едно ново раѓање на блаженство кое како Феникс ќе никне од пепелта на неправдите, во овој случај – раѓање од пенливите бранови солзи на морето како прочистена сенка на брегот со олеснета издишка и поглед полн со божествен извор на светлина кој ќе го озари мракот.

И во вториот циклус „Плот“ присутна е остропарачка болка сред епицентарот на ништожноста на луѓето и нивните нараснати суети. Обзорува силата на гревот, љубоморноста, прикриеното воодушевување, отвореното наштетување и театралното однесување. Бесмислености сред релативноста на нештата!

И сето тоа наспроти отвореноста на авторката за среќа и јасната намера за бидување со радување и кротко издигнување на духот. Но, овде (во овој циклус) авторката мислата ја вкоренува на отворен простор низ кој бришат ветрови кои неретко сама ги создава, па релјефот на песните недвосмислено е бразден со остри зборови кои се нејзиниот вперен прст, нејзиниот прекор и укажување за туѓо-

то некоректно однесување. Изнемоштеноста од почитување и толерирање на туѓите наметнатости и карикатурни совршености, како и на секојдневните репетиции на баналности, кулминира во збунетост и неверување за таквите реалности, и – во нивно неприфаќање. Па сега појасен и погласен е повикот, задушениот порив добива молежлив и надежен глас, да се отвори небото и да се најдат „души како нас./ безусловна топлина и љубов за сите/ во црвени лилјани и бели рози претворена./ универзумот да позавиди!“ („Пазувите на ветрот“)

Сопоставувањето на бескрајните можности со гнилите епизодности е можеби никулецот на зовриените татнежи на зборот кој сега и неизустен тежи и пече, кој и кога е зауздан е сабја што без размисла сечи секаков врзоп од сплетки и несовесности. Ова особено е илустрирано во песните „Патник прв“ и „Имитација на неминливоста“. Под неиздржливиот притисок од зачмаената потиштеност ќе пукне и трпението на најтрпеливиот, се топат параметрите на искушението, се цепи земјата, тлото, а смрзнатите души ќе згаснат и со лековит бакнеж од пламена страст благословено ќе нараснат во чудо со сопствено значење. „Од другата страна сè поинаку изгледа“ – авторката ќе рече, што укажува на прифаќањето на недопаѓањето, на давањето шанса секому, на барањето сонце во ноќта, на вербата дека ќе се надрасне невербата. Копривите можат да бидат болка, но и лек. Небото во погледот може да биде гологлед или недоглед. Сè зависи од иницијацијата за перспективата на човековиот глед.

Токму затоа во овој циклус надвладуваат разгалени копнежи, силни чувства, довикувања на светлината, убавината на денот, смирувањето на душата во преграпките на љубовта, сплотеноста... „дрвена музика доаѓа од дното на срцето“... „Добредојде Љубов, од твојата муза.“

Токму со љубовта започнува третиот циклус „Оган“. Со распламтена љубов која не умира, само „се открива и сокрива/ во здивот, во трепетот,/ во радоста и лелекот/ и борбата на ангелите/ за превласт над завојуваниите/ и споразумение“ („Судир“).

Пред изутрената војна чие оружје е првата воздишка, пред борбата на огнот и водата, на земјата и ветрот, на срцето и разумот, умртвено молкнува мислата, а зборот-клуч бара соба за себе. Плотта станува засолниште, водата тече од подножјето на денот, огнот татне во громот... Чадат запалени сомнежи, сè уште вишнее гнездото на стравот, по скржави насмевки плаче сводот небесен... Треперат песните во созвездија од воздишки: „Стискајки листови тегавец/ подведени силуети чекаат на прагот./Тегавецот е лек во нивните раце./ животот/ залак/ во изгладнета уста./ Неутеха и молк/ го зголемуваат гневот./ Беззаконија./ Сега народот гледа и трепери.“ („Плачевна песна“)

Сред крвта и стрвта на недогледното натевање на ненаситните еден бол сè уште боли, бололи, едно болиЧе со горчливо бовчиче болка откорнато од душата тишината јадовно ја сече, а од срцевината што тлее, искра жаровита излева лава на безизлезот. Соколена е вистината. Раскинат е превезот на мракот. Пробудената согледба наложува спремност за преземање на акција – „додека молчиш да не станеш нем... додека мижеш да не станеш слеп... додека јагленот не станал прав“. Да се распали оган сред молитва и пламено ракување. Зборот гори, зборот плаче, зборот-калдрма од едно осведочено време. И на крајот на книгата прашалник, голем прашалник за именуваните, за самопроверка, за самопроценка, прашалник за страдните и за смислата на страдањето.

Трите циклуси од книгата може да се гледаат и како три темиња на триаголник, но кога оваа проекција ќе ја надополниме со воведната песна која всушност ги обединува, ќе добиеме слика и од друга перспектива – триаголникот ќе се задвижи и во својата ротација ќе оформи пирамида чија подлога ја крепат именуваните вода, плот (односно земја) и оган, и отсутниот во насловот на книгата (но неминовно присутен) воздух (односно ветрот), додека низ основата се разлива емоција која во напорите да ги воскресне изумрените човечки вредности и „колективната тмурност“ се издигнува вертикално нагоре и од врвот, ненаметливо, но истовремено несопирливо, блеска во љубов која животворно тече во жилите на секоја скалеста страна на пирамидата собирајќи во зенитот на тоа огнено гнездо разочараност, немоќ, бунтовна борбеност и силна чувственост кои, и покрај видливиот бес, дотекуваат во мирно езерце од мудрост. И... „срцето раѓа ужасна прошка / ја пијат косачите на гневот од гревот“ – надоаѓањето на незамисливото простување на гревовите на незаслужните, односно реанимацијата на веќе одживеаната болка и истражувањето во надминувањето на истата, всушност е манифестација на таквата врвосана мудрост во чин на победа на возљубувањето во кој надвладува и безусловно живее љубов и само љубов – љубов кон ближните, кон грешните и неутешните, но и чин кој значи оспокојување и дофатлива среќа. Разбудената бестрашност после отсонувањето сон на стравот ја зоврива емоцијата толку силно што ја отпревртува пирамидата поставувајќи го темето од врвот како темел на нова инсталација во атрактивниот простор на духот на поетесата. Проникливите читатели пирамидата ќе ја видат и раздиплена, односно во нејзината геометриски отворена форма во која наликува на ѕвезда која во своето соголупање уште понезапирливо блеска. Го завршувам ова мое видување со нетрпеливо очекување на нови илуминации од мисловната астрономија на Елизабета Јончиќ.

ЕЛИЗАБЕТА ЈОНЧИЌ

**РОМАНОТ „СРЕДБА ВО ОСАМЕНАТА КУЌА“
ОД ПЕТРЕ ДИМОВСКИ – РАСЕК НА МОРАЛНИТЕ
КОЧНИЦИ, СОЧУВСТВО ЗА СТРАДАЊЕТО
И ПОБЕДА НАД СТРАВОТ**

„Средба во осамената куќа“ е длабок социолошко-психолошки роман. Една социјална противречност (полово злоставување над девојче од близок човек) станува оска на гледната точка врз која што се темели сиџето на романот. Во фабулата влегуваат 33 раскази кои кореспондираат еден со друг формирајќи еден херменевтички круг. Секој дел од текстот претставува одделна целина, но остварува односи и врски со другите делови од текстот како и со неговата почетната точка. Наративната категорија глас го зазема првото лице и доминира со позитивна естетска карактеристика доследно до крајот на романот, но близината од наративниот глас „јас“ која авторот ја создава, кон имплицитниот читател навестува заедничко декодирање на условните знаци, актуализација од различни гледни точки на човековите односи и усвојувањето сфаќања за можното и невозможното со посебно акцентирање на етичките норми во романот. Настанот кој што се случува во шестиот расказ именуван како „Во заклонот на стеблото“ ја формира сложената наративна мрежа. Самото име „Во заклонот на стеблото“ синонимно асоцира на заштита од опасноста, но во романот преминува во опозициска антонимност. Заштитата од оној „кој ми беше чичо“ преминува во закана и застрашување. Рушејќи ги елементите на етичките вредности оној кој „тато го викаше брат“ предизвикува ужас и безнадежност и нè вовлекува во темниот свет на стравот, гневот и сожалбата уништувајќи ги моралните кочници, со нагласување на при знак на семантичка отуѓеност уште во почетокот на романот „оној што го викав чичо ако го имав ама вистински чичо немав“.

Забележителна е специфичност во градбата и поставувањето на ликовите во романот. Таа специфичност е директното воведување на ликови со дестабилизиран идентитет во наративната структура кое нè насочува кон поголемо внимание на нивните семантички полиња (Росенка, Чичко Кондил, Лина, Малин, Ивана, Учителката), отсуство на антропониими и воведување двојна реминација на поттикнувачот, односно оној кој го „прави“ главното дејство Чичо Кондил – Темниот, Црната Сенка. Неговата хипокри-

зија намерно или ненамерно направена кон семејството пријатели ја заострува сликата во наративниот дискурс. Хипокризија која што е предизвикана од алкохол, станува гордо и грозно самопотврдување во уништување на среќата од младото девојче со закана која ги пореметува закономерностите во видувањата на детскиот светоглед. „Ако кажеш ќе ти настрадаат тато и мама, и потоа ќе немаш тато и мама!“

Сеприсутноста на девојчето Росенка и релациите кои уште како мала ги воспоставува со своите блиски го асоцираат изворот од кој понатаму ќе се исполнува семантичкото поле на ликот. Писателот отворајќи ја првобитната светлина и чистота на детското срце со почетната доминација на апстрактни именки, чувства, радост, смеа, надеж, верба за семоќност, за остварувањето на сите желби, укажува почетната ориентација за уметничкиот простор и времето во делото, индицирајќи понатаму да зацврсти и конкретизира ментален сетинг.

„Не можам да ви кажам најточно за мојата возраст. Ама знам дека сум малечка. Дека сум многу малечка.“

„Тоа беше кога бев мала и неука. Сега сум порасната и голема.; „Тоа е тоа“, ми вели мама „Ти си сега голема и убаво ги разбираш работите.“

Фигурирањето на непосредниот говор од Росенка во наративниот дискурс индицира првично кон опозиција нејзин внатрешен затворен конечен простор и надворешниот бесконечен и отворен простор заедно со прекршувањата кои ѝ се случуваат. Росенка субјективно со фигуративниот говор динамички настојува да го обедини надворешното со внатрешното, да ја осознае суштината во која се наоѓа со што силно нè наведува кон психолошка и социолошка стратегија за дефинирање на нејзиниот лик, меѓутоа психолошкиот елемент е доминантен.

Прв пример: Сопоставувајќи пар во позиција/опозиција, во кој што би го разгледувале соодносот слобода/страв добиваме една општествена универзалност. Што сè може да направат слободата и стравот за секој човек.

Со слободата човекот може да живее среќно, овозможената слобода е можност за остварување на желбите, нема никакви притисоци, нема страв, не постои мисла за немоќност. Умот е слободен и радосен Секој би сакал да биде слободен, радосен и среќен. Секој би сакал да си ги оствари слободно своите желби и идеи, да стигне слободно до својата цел. Слободата е таа која Росенка ја воведува во животот како „едно големо очекување пред мене“, таа е

среќна, знае дека е злато, срце, најголемо богатство за нејзините родители, принцеза, сакано чедо... Таа се смее, посакува, треперејќи од радост, се радува на животот.

„Сакам да летам!; Ги немам крилјата, кои ги посакувам да ги имам; Ама и без крилја да се лета е убаво чувство; Кога летам се чувствувам како ослободена птица; А најголема желба ми е да ги дофатам белите облациња; Да ги симнам од небо белите облациња; Моето летање! Моето прво летање!“

Стравот е состојба која ја нагризува душата, го буди страдањето и ги изменува претходно нормално поставените релации во човековата свест. Секој човек може во помала и поголема мера да биде засегнат од него. Стравот ја уништува слободата, го гмечи духот, ги потиснува желбите и идеите, ја разнишува замислената цел, ја нагризува среќата. Ги задушува сите нејзини треперења претворајќи ги во застрашувачки закоренувања внатре во крвкоста од човечката душа. Стравот е најдоминантна сема која се врзува за Росенка, се закоренува со нејзиниот лик дејствувајќи како карактеристика на чувствителност и страдање. Точно тој психолошки елемент кој што е предизвикан од социјалната противречност – односно злоупотребата и злоставувањето на девојчето кое беше „сакано како ќерка“ од нејзиниот „чичо“ се врзува за рецептивната ориентација и процесот на уметничка рецепција на читателот. Авторот многу вешто наметнува една емоционално-мисловна копија која реално би можела да се случи во вистинскиот живот и рефлектира значајна смисла на раскажувањето водејќи нè кон креативниот сентимент што нема да не остави рамнодушни. Иако не остава сами со тој креативен сентимент со страшниот амбиентален сетинг на дејството што ја навестува лошата суровост извршува сугестивна типизација на злокобниот настан. Екстремност на заеднички преживеана ситуација на страдање, страв, недоверба, безизлез, вознемиреност, бессилност, болка, ужасност...

„Целиот простор сега беше претворен во дивина низ која изјачуваше страотно ветриште.; Стравот ме опкружи околу срцето. Силно го почувствував неговото студенило. „Зошто ми се јави таква страшна мисла за чичко Кондил.“; Од темните облаци се одронуваа крупни студени капки дожд; А мора силно да се трча за да му се избега на невремето.; Сама во шумата. Сама во невремето.; Сега шумот на ветерот стана страотно силен, врвовите на дрвјата се удираа еден од друг, создавајќи крцкање и искршување. Почна да врне. Почна силно да врне.“; „пред мене го видов црниот ѓавол.“; „Само страв. Голем страв што брзо нараснува, и нараснува, и нараснува...“

„Тој страв е помокен од сите стравови што сум ги имала.; Во мене не можев да пронајдам ни една мисла. Стравот ме правеше бессилна и со изгубена волја.; Јас во себе го носев стравот од познатото и од него бегав.; А стравот нараснува. Откривам дека сум внатре во стравот. Јас во стравот и стравот во мене. Тој е што владее со мене и што ме носи во празнината.; Бев затворена во стравот.“

Стравот доминира во една зацврстена форма за на крајот од романот да биде победен. Авторот избирајќи го моментот на завршување и победа над стравот потенцира два универзални моменти, мајчината љубов и моќта што ја предизвикува нејзината заштита.

„Кога ја видов мама се почувствував моќна и сосема заштитена. Ме прегрна таа ја прегрнав и јас. Седевме на подот и го смирувавме стравот за да можеме да го изгониме. По долго време почувствував дека не треперам. И дека повторно ја имам преградката на мама.“

Втор пример: Ставајќи ги во релацијата позиција/опозиција Чичко Кондил и Темниот, доаѓаме до силно изграден изразит конфликт. Чичко Кондил се јавува во почетокот на романот како пријател на родителите на Росенка. Како лик не е портретиран, но има голема предвидливост и асоцијативност. „Мама го вика така, Чичко Кондил. А тато, брат. Не му е вистински брат, она што се вели родени од иста мајка и грижени од ист татко. Ама заедно се постојано. А така постојано заедно другарувајќи, ете постанале браќа. Затоа се браќа. Тоа ми го кажа тато и јас го сфатив. Ми го кажа и мама. Кога ме дофаќаат рацете на Чичко Кондил како да ме држат рацете на тато. А неговите раце ме држат цврсто и сигурно, или како што ме држат рацете на роден чичо, иако не ми е роден чичо. Ме држат цврсто и нема да ме испуштат да паднам.; „И тој ме сака како што ме сака тато.“, „Од темното шише пиеше и чичко Кондил“, „Не сум Пијан Лина иако пиев, ја сакам Росенка повеќе од колку свое дете, и као би дозволил да ѝ се случи нешто?! Јас би го дал животот за Росенка, немој да се грижиш Лина.“ Ова укажува на човек кој што навистина е премногу близок до семејството, проекција на втор татко, етикетиран заштитник, пријател со неизмерлива доверба и почит.

Темниот, за разлика од Чичко Кондил има делови од портрет (очите му беа големи, отворени и страшни) кој што е надополнет со амбиенталниот сетинг. „Страшен тресок се урна од небото. Се изрази низ продорна секавица која ја срежа свеста. По грмежот дождот заплиска со наголемено студенило. Исчезна денот и падна ноќта. Доброто се претвори во зло трајно и неповратно. Пред мене го видов црниот ѓавол. Темниот беше лут, беше многу лут и силно

вревеше. Темниот беше страшен свер со моќ да напаѓа и да растргнува без да биде попречен во тоа / темно чудовиште / темниот од кој грмеше гласот на ужасот / темниот се зацврстуваше во стројот / надмоќно извлече победоносна насмевка која се изрази во морничав грч од закана и пијанство. Го немаше Чичко Кондил.“

Каде е човекот кој Росенка го знае за свој, станувајќи роб и жртва на околните борејќи се со два силни факти каде е Чичко Кондил заштитникот и кој е Темниот, црниот ѓавол што го искина шареното фустанче, не е подготвена да се соочи со предизвиците кои ја измачуваат. Со самиот наслов на книгата „Средба во осамената куќичка“ Петре Димовски алудира на наративна симбиоза каде што со метонимија прави пренос на особините од амбиентот врз ликот: Осамената куќичка/ Росенка, каде компарираме – особините на осамената куќа: отворот е просторен колку за мачки / Росенка е малечка и станува дива. Над вратата се свиснати оние тешки, железни решетки, затворајќи го пристапот за исправено одење/ Росенка е исплашена, затворена не може да избега и да сака од заканата, ниту пак може слободно да се исправи и безгрижно да шета. Тука влегувам во тишината/ Тука се крие и наоѓа мир и спокојство. Тука го наоѓа и Светлоок кучето пријател кое што исто така со Росенка ја споделува својата осаменост и ја спасува од тешката ситуација стравот од повторен напад, што има тенденција да се повтори.

Средбата со самата себе, со заканата и со стравот, и позитивниот исход во романот носат порака за големата љубов. Таа е лек и благородност, таа е заштита и нова среќа. Љубовта победува сè, кога се сака како што сакаат мајката и таткото, како што сакаат другарките, Учителката, и чедото родителот, верното милениче кое ја занемарува болката за љубовта кон онаа која му дари милост и внимание тогаш браната на осаменоста и страдањето се срушува. Расекот од моралните кочници е награден со реченицата „го фатила полицијата, ќе си го добие тоа што си го заслужува“. Разединувањето на стравот, сочувството од страдањето низ дискурсот на крајот, го сфаќаме како конструктивен принцип на организацијата во авторовото дело со рецептивен приод како умешна особеност да се оствари една естетска комуникација со читателот. Раздвоени од времето и просторот да достигнат една психолошка хоризонтала низ призмата на уметничкиот текст.

СЛАВЧО КОВИЛОСКИ

НАВРАЌАЊЕ КОН ПОДЗАБОРАВЕНОТО
ГОЛО БРДО

(*Голо Брдо, од материјалите на балканската експедиција на РАН и СПБДУ во 2008-2010 година*, УКИМ Скопје, Институт за македонски јазик „Крсте Мисирков“ и „Наука“, Санкт Петербург, 2018)

Оваа година македонската научна јавност имаше можност да се здобие со вредно монографско дело кое се однесува на една не толку позната и обработена тематика од областа на лингвистиката, етнографијата, историјата и фолклорот, надополнета со прашања за идентитетот, како и фолклорни и дијалектни текстови. Како што кажува самиот наслов *Голо Брдо, од материјалите на балканската експедиција на РАН и СПБДУ во 2008-2010 година*, станува збор за издание подготвено од осум руски истражувачи, издадено под редакција на Андреј Николаевич Соболев и на Александар Александрович Новик. Македонското издание на овој труд е во превод на Максим Каранфиловски, а како главен редактор се јавува Васил Дрвошанов од Институтот за македонски јазик „Крсте Мисирков“ во Скопје.

Цел на ова истражување предводено од Новик и Соболев се Македонците муслимани кои живеат во пограничните територии на североисточна Албанија. Привлечноста на регионот на Голубрдо за научните иследувачи е поради архаичноста на општествените односи во начинот на животот на Гораните. Според Александар А. Новик во оваа област: „Исклучително е силна улогата на роднинските врски. Ова влијае не само на изборот на брачниот партнер, приоритетите во општествените врски и т.н., но исто така и во социјалната и политичката активност.“ Тој смета дека „собраниот материјал за општествениот живот под терминот на сродство за идните експедиции ветува дека ќе даде многу интересни и целосно нови информации“. Како многу важна забелешка на прашањето зошто досега Македонците муслимани од пограничните територии на Североисточна Албанија биле запоставени, Новик утврдува дека: „Македонците муслимани не беа досега предмет на изучување првенствено затоа што албанските власти ја држат во тајност темата поради нивната желба Албанија да ја претстават исклучиво како моно-етничка држава.“

Во оваа прилика, треба да истакнеме дека за македонското, односно словенското население во Албанија, веќе се имаат произнесено повеќе македонски (Божидар Видоески, Васил Дрвошанов, Нијази Лимановски, Јелена Цветановска и други), руски (А. А. Новик, А. Н. Соболев, Александар Јурјевич Русаков и други) и бугарски научници (Петја Асенова, Евдокија Христова и други). Ќе наведеме и дека еден од најраните и најзначајни трудови кои се однесуваат на оваа проблематика *Словенското население во Албанија* од 1931 година е дело на рускиот славист Афанасиј Селиштев.

Новик, во својата статија за истражувањата на Македонците муслимани во Голобрдо во 2008 година, укажува дека: „Геренско истражување во овој регион ќе овозможи до одреден степен да се направи се за пропуштена можност, да се соберат уникатни предмети и да се зачуваат за потомството. Од експедицијата кај Македонците-муслимани во 2008 година беа донесени бројни фотографии (кои имаат етнографска вредност - повеќе од двесте)... Во блиска иднина им претстои опис и каталогизација за понатамошен влез во научната револуција. Прелиминарните резултати на експедицијата, говорат во корист на продолжување истражувања во регионот на границата на Албанија и Македонија. Ова ќе овозможи да се следи динамиката на процесите кои се случуваат во регионот.“

Што всушност претставува Голо Брдо?

Голо Брдо (албански: Gollobordë) претставува планинска област денес сместена во крајниот источниот дел на Албанија и југозападно од градот Дебар во Македонија. Историски гледано, областа Голо Брдо во 1924 година, дванаесет години по формирањето на Албанија, е поделена меѓу тогашна Југославија и Албанија. Во Албанија областа Голо Брдо територијално е поделена на три општини: Требишта, Острени и Стебљево, со 16 чисто македонски села: Вичишта, Миреши, Владимирица, Тучепи, Којовец, Смолник, Лешничани, Себишта, Мало Острени, Големо Острени, Врница, Пасинки, Требишта, Клење, Ѓиновец, Стебљево, Борово, Забзун, Студена, Оржано, Радоешта, Љубалеш. Во општините Острени и Требишта живеат само Македонци, а во општина Стебљево населението е етнички мешано и Македонци и Албанци. Во областа Долно Поле, понасевер од Голо Брдо во општината Маќеларе останати се само три, од претходно сите македонски села Горна Крчиште, Долна Крчиште и Ербеле. Населението во овој регион е претежно македонско, од кои мно-

зинството се со исламска вероисповед. На Македонија од областа Голо Брдо ѝ припаѓаат селата Отишани, Џешиште.

Главниот редактор на македонското издание, Васил Дрвошанов, меѓу другото во предговорот критички се осврнува на руското издание. Тој напоменува дека користењето цитати од српски извори до 1945 година „не е во функција на научната објективност, поради нивната политичка мотивираност“, бидејќи до тој период српските лингвисти на го признаваа постоењето на македонскиот како одделен јазик. Исто така, во функција на научната објективност, смета тој, не можат да бидат земени ни трудовите на бугарските лингвисти, „затоа што тие и денес, за жал, го негираат суштествувањето на македонскиот јазик, сметајќи го за регионална форма на бугарскиот јазик“.

Македонското издание *Голо Брдо, од материјалите на балканската експедиција на РАН и СПбДУ во 2008-2010 година* не е оптоварено со редакторски интервенции во самиот текст во вид на фусноти. Забелешките и редакторските интервенции се наведени во предговорот на изданието, при што дијалектниот материјал од голобрдскиот говор во публикацијата е даден во фонетско-фонолошката транскрипција на македонскиот дијалектен атлас; на технички план наместо средните загради се употребуваат мали загради; на термиолошки план наместо „Словени“ се користи терминот „Македонци“, кога прашањето се однесува на Македонците воопшто, вклучително и на Македонците во Голо Брдо; наместо толкувања, директни се исправени некои термини, на пр. Наместо ‘чичко по мајка’ се толкува ‘вујко’, наместо ‘чичко по татко’ се толкува ‘стрико’, прецизирани се термините ‘емиш’, ‘резил’ итн.

Од аспект на содржината, во првите глави се дадени податоци за учесниците во експедициите, целите, програмите и хроника на работите и на учесниците, односно поглед на пограничните микрорегиони на Дебар и Голо Брдо, како и видување за животот на Македонците и Албанците, христијаните и муслиманите во Голо Брдо. Понатаму, истражувањето се концентрира на Македонците од Голо Брдо, нивниот јазик, фонетика и граматика, лексика, сточарска терминологија, фитонимија и систем на роднински термини и семејна етикеција. Во делот за традиционалната култура посебни поглавја се посветени на материјалната култура, духовната култура, обредите за премин, при погреб и помени и сл. Обработени се прашањата за идентитетот, како и за Албанците во Голо Брдо и нивниот јазик. Инаку, книгата изоби-

лува со голем број фотографии во боја од: панорами и куќи од неколку села, традиционални јадења, носии, ткаенини, украси, луѓе, стока, надгробни споменици итн.

Монографијата *Голо Брдо* е полезно дело, кое во иднина може да биде „основа за надградба на идните дијалектолошки и етнографски истражувања на овој дел од македонскиот дијалектен систем и од македонската етнографска целост“, заклучува главниот редактор на македонското издание Васил Дрвошанов. Во време кога глобализацијата зема сè поголем замав, најважната задача на ваквите теренски истражувања е да се следи степенот на јазично и културно мешање во однос на соживотот на различни етнички групи и да го регистрира нивниот јазик, религија, обичаи и секојдневниот живот, бидејќи ваквите затворени средини можат брзо да бидат проголтани од експанзионизмот на информатичкото општество, но од виорот на разните политички настани и турбуленции.

СТЕФАН МАРКОВСКИ

(ПЕСИ)МИСТИЧКО-ОБЕДИНИТЕЛНИТЕ ДИМЕНЗИИ
НА РУСКИОТ СИМБОЛИЗАМ

Рускиот книжевен симболизам, како што е познато, во идеолошка смисла иницијално подлежи на влијанија од филозофските концепции на Ниче и Шопенхауер, а во поетичка – на француските симболисти и декаденти – Бодлер, Маларме и Верлен во прв ред, а се смета дека de facto се воспоставил со објавувањето на „Древната Дебата“ (1884) од Н. Мински, „За причините за паѓањето и новите трендови во руската литература“ (1892) од Д. Мережковски и „Руски симболисти: Антологија“ од В. Брјусов (1894/1895).

Првите кружоци на симболисти од почетокот на 20-ти век во Санкт Петербург, пак, ги организирал Вјачеслав Иванович Иванов, основајќи го тнр. *Дионизиски клуб*.

Во секој случај, за прв филозоф специфичен за рускиот симболизам се зема името на Владимир Сергеевич Соловјов (Владимир Сергеевич Соловьёв), личност која инспирирала генерации филозофи и писатели од рангот на Бергаев, Достоевски (со кого бил и пријател), Бели, Блок (негов внук), Флоренски, Лоски, Булгаков, Френк, Стајнер и тн.

Ако нешто останало непроменето од творечкиот период на Соловјов, тоа е несогласувањето со позитивистичкиот приод на своето време (во однос на кој ја напишал „Кризата на Западната Филозофија: Против Позитивистите“), заради кој, во рамки на својата еволуција како филозоф понатаму заземал најразлични ставови кои повремено се доближувале повеќе или помалку со оние на Црквата, а која и самата сакал да ја обедини и унифицира (преку обединувањето на Католицизмот, кој го претпочитал, и Православието) во склоп на општонародната обединетост – манифестација на космолошкиот принцип *соборност*¹ (соборность), којшто во основа го застапува интегралистичкото и холистичко функционирање на свеста/свесноста, преку обединетоста на феноменалната со ноуменалната реалност.

Соборноста, меѓутоа не настојува да креира ексклузивно физикално, туку паралелно на истото и трансцендентно единство,

¹ Инаку, самиот овој термин е првпат употребен од Иван Киреевски и Александр Комјаков

алудирајќи на холизмот на духот, односно знаењето, емоциите и перцепциите кои ги искусува, што често подразбира соединување на драстично повисоки контрасти од типичните за сетилниот свет.

Единството на човековото знаење е единство на суштината и формата, на нивните суштини и форми, на единиците на сознанието ултимативно насочени кон оформување Сознание. Синкретизмот на Соловјов со веќе постоечките филозофии и во самата антиципација на интегрализмот како принцип е очигледен; несомнено е дека во таа насока се обидува да создаде единствена филозофија која би ги обединила источните (будистички, Зен, кабалистички и сл.) со западните нихилистички концепции, трансцендирајќи ги границите на умот и очигледното преку прероденото православно созерцание отелотворено во ентитетот *Софија* (кој од страна на РПЦ бил прогласен за еретицизам), за кој примарно зборува во „Три средби“ и „Предавања за добродетелството“ (софиолошки дела).

Критиките на ваквиот синкретички пристап кај Соловјов од страна на подоцнежните филозофи од типот на Галковски (кои пред сè се насочени кон Соловјовото откажување од и враќање кон нихилизмот, конзервативизмот, наводно застапуваната теократија и создавањето „пародичен хибрид од славофилски национализам и западен нихилизам“) донекаде, можеби и во поголема мера наидуваат на плодна почва, особено од аспект на современиот живот, меѓутоа сигурно е дека за правилно разбирање на истиот е потребно продлабочено и детално познавање на околностите во кои самиот ум ја создавал ваквата „хибридна филозофија“.

Како и да е, навистина интригирачки елемент во филозофијата на Соловјов е фузирањето на поборноста и нихилистичкиот светоглед, кој заради општата еклектичност на овој мислител не би можеле да го сведеме на единствен, фиксно зададен и детерминиран филозофски модел.

Овој принцип на холизам и ускладеност на содржината и формата е воочлив во делата на Андреј Бели, особено во неговиот ран творечки период, за што можеби најдобро засведочуваат „Симфониите во проза“.

Навистина е чудесно и како кај Бели, Сологуб и некои други функционира преклопувањето на метафизички-засниваниот холизам и песимистичкото и нихилистичко-есхатологистичко поимање на сеопштоста со човековиот живот, на човековиот жи-

вот во Русија, исправена пред предизвиците на сè поизразената класна спротивставеност која што резултира со револуција.

Обидите за надминување на духовната банализација наречена „пошлост“ (пошлость), според гледиштата на Соловјов и останатите симболисти исто така поаѓаат од премисата дека кога човекот нужно се помирува со ваквата состојба, крајот е она од што би требало најмногу да се плаши, додека претходното помирување со несовершената природа на човековото постоење секако може да придонесе во индивидуалното просветлување за ултимативната бесмисленост на егоистичкото поимање на светот и кореспондентно однесување.

Така, Сологуб, воведувајќи го антихеројот Передонов во својот роман „Жалосниот демон“ прв ја воведува литературната, прозна тематизација на *пошлоста*, термин кој следните неколку децении се користи особено екстензивно, алудирајќи на сензуализмот и хедонистичката димензија на секојдневието по која, не водејќи сметка за сеопштите импликации, трага модерниот човек.

Надминувањето на *пошлоста* Сологуб ја гледа во доброволното заедништво и „позитивното самоидентификување“, во однос на што е на слични ставови со Лоски, како предвесници на демократијата, и со самото тоа – како основа за реализација на вистинскиот индивидуализам присутен во секого од нас.

Библиографија

1. G. Bles. *Russia and the Universal Church*, 1948, (Abridged version: *The Russian Church and the Papacy*, 2002, Catholic Answers, ISBN 1-888992-29-8 ISBN 978-1-888992-29-8
2. Jonathan Sutton, *The religious philosophy of Vladimir Solovyov: towards a reassessment*, Basingstoke, UK: Macmillan, 1988.

МЕЃУНАРОДНА СОРАБОТКА

The background features abstract, overlapping geometric shapes in shades of grey. A large, dark grey shape on the right side overlaps a lighter grey shape on the left. Below these, there are more complex, layered shapes that create a sense of depth and movement, resembling stylized hills or architectural forms.

ВАЊА АНГЕЛОВА / Ваня Ангелова (Бугарија)

ЛИТЕРАТУРАТА – УМЕТНОСТ НА ЗБОРОТ ИЛИ УМЕТНОСТ НА ЖИВЕЕЊЕТО

Уметноста е одраз на животот. Затоа сè во нашето постоење е уметност. Уметност е и самата реалност – целото Создавање, започнато со Словото. Оттука уште во самиот почеток можеме да направиме заклучок дека зборот е уметност, создадена од Бога, и дека таа е битие и живот, а литературата, заедно со музиката, сликарството, балетот, скулптурата, архитектурата и другите вештини, исто е уметност – уметност на зборот и уметност на животот.

Врховниот Творец е авторот на Создавањето. По Негов образ и подобие, и ние, земните уметници, го доведуваме постојното со срцето свое и со својот јазик, а со нанижаните зборови го поздравуваме Творецот. Тие се молитвите и бројаниците на нашите души. Секој од нас ги везе зборовите во прекривачи од стихови, говорејќи со светот и за него, бидејќи сме извезани од креативна енергија, и емоционалните слики, кои излегуваат од нашето перо, носат информација не само до луѓето околу нас, туку и до Севишниот. Ние сме блиску до реалноста и во исто време сме на парсек растојание од неа. Не можеме, а и не сакаме да ја копираме, бидејќи комуникацијата со уметноста е универзална за секој од нас, а фигурите, испровоцирани од реалноста, не се негативи на нашите копнежи. Нашите дела немаат свртени физиономии и не се огледални рефлексии, ниту фасади, портрети, фотографии и слики на креативниот чин, кој ни ги превртел реалните правци. Ние сме артефакти на Словото и истовремено секојдневието на битието. Делата ни се еден вид пораки, писма, испратени кон Третото небо, за да се дефинираме себе си и она што го расплетува виртуозниот талент во секој од нас. Ние сме Божјите амбасадори на земјата. Голема е нашата мисија. Со силата на зборот, преку моќта и силата на Словото го оставаме своето исконско јас во движењата и ритмите на живењето. Ние сме хармонија на музичките тонови, бои сценски, музички ритми, космичко движење, комбинација на црти и геометриски линии. Ние сме Словото на животот, извикале за живот виденијата, изографисани од нашите чувства. Нема преобртати правци. Ништото е пореално од кога и да било. Тоа е видливата страна

на нашата суштина. Останатото е мечтаење, неодолива желба, постојана и повеќеслојна репродукција на истите библиски слики – љубовта, краткиот човечки пат смртта...

Зборот е субјективната „прегледница“ на човековите години. Таа е нетлена. И кога е напишана на белиот лист, преживува засекогаш, неминлива и бесмртна, вечна, како и нашиот бескраен дух.

Словото е крвта на уметникот. Тоа блика во нашите вени, затоа сме уште поживи од останатите живи, зашто сме малкумина. Затоа сме избрани. Умирањето е фикција. Таа е мит, во кој човекот на Словото не верува. Самиот Гете рекол дека „љубовта нè надживува, а уметноста нè прави бесмртни“. Луѓето на четкичките не се само внимателни магични суштества. Тие се ангелите на зборовите, водечки борба со стравот од непознатото, со уништувањето, верници во иднината и во позитивниот развој на работите.

Нека сите извикаме заедно: „Јас сум уметник! Јас сум Божји гласник на Земјата! Јас сум бесмртноста, силата и светлината! Верувај во мене! Прифатете ме! Јас сум Божји и вие сте Божји! И ние постоиме надвор од физичките граници на телото! Ние не сме копии. Ние сме единствени, оригинални творци и корисници на уметноста, и ја градиме својата идеја не само за овој свет, но и за другите светови, ќе го надминеме времето и просторот. Ние сме слово, бои, звуци и линии. Ние сме фактори, кои ја трансформираа имагинацијата. Никој не е во состојба да го преврти нашиот свет, бидејќи уметноста го твори животот, но не е негов дупликат, ниту негов стопроцентен одраз. Ние сме информација за битието, древни форми на уметноста. Ќе нè откриете во статуетки и цртежи по камења и пештери, во применетата уметност и во графиката, во креативните заложби на луѓето. Излезени од Словото, ние сме Словото, реалноста и животот. Ние сме поетите.“

БИЛЈАНА МИЛОВАНОВИЌ ЖИВАК /
Biljana Milovanović Živak (Србија)

ЗАСИТЕНОСТ ОД ПАТУВАЊА

Веќе не сакам да патувам
Сакам да останам

Не копнеам за мориња неоткриени
Не ме интересираат корални гребени
Ни Планини, ни Сидови, ни Чуда,
Ни Природа, ни Свезди, ни Вселена

Не ме засега каде е зима додека кај нас е лето
Каде е ноќ, додека овде трае ден
Не ме интересираат Снеговите на Килиманџаро,
Старци и Мориња, Архипелази и Острови

Островот мој е раката твоја
Не сакам да патувам понатаму

ЗА МЛАДОСТА, СТАРОСТА И ВЕЧНИОТ ЖИВОТ

Четириесет години имам, тоа е број, јас сум жена.
Четириесет години имам. Тоа е број, јас сум жена.
Така вечно би повторувала, кога би била опседната
Со младоста и животот. Би лажела и би се срамела,
бидејќи да не се биде млад, срамота е – и така мислат сите млади;
Особено младите поети, во своето самољубие.
О, кутра младост, кутра желбо за живот без смрт!
Фала ти, Господе, што ни подари старост
Што на Гилгамеш уште многу порано не му е дадено
да ја пронајде тревката на Вечниот живот, и што ја создаде
Змијата, мудро животно, тревката да ја украде, јаболкото да го понуди,
со Ева, Адам да го приближи на Вистината – без оглед што
на оваа песна чесните сестри од манастирот Рукумија
(кои купуваат најскапи рамки за очила,
за подобро да ја видат Вистината) – би имале да кажат.
Тие се постари од мене. Тие ги напишале сите готвачи.

Фала ти, Господе, за медот, ракијата, босилекот, молитвата,
Посните колачи, солзите на нероткињите и сукните до земја...
Амин.

ЗАЛИХИ ВОСОК ЗА ЦРНИ ДЕНОВИ

Отиде, а реков да останеш,
Ти сакаш кога ти наредувам, глумиш момче
И говориш за себе како за наивен, *глеј, во нашите очи*
Трепти роса немо – нашиот болнички пар е брегот!
Со тебе сум само во песните, ми недостигах на брегот.
Пенелопа предеше, а јас пеев, Пенелопа
Чекаше, а јас заведував морнари скривајќи им ги
Залихите восок за црни денови. Можеби затоа отиде.

ДНОТО Е СО БОЈА НА ИНДИГО

Брзо се симнавме до дното, без нуркачки одеа,
Без маски со кислород и кондициски подготовки
Брзо нурнавме, овојпат Јас ја поставив масата
И послужив чај. Знаев дека и ти сакаш цимет,
Го ставаш во грашевина* кога ги заведуваш сирените
(Се прочу по море и под море, вестите по море
Се шират побрзо од копно, не мораш да ги праќаш со порака
во шише)
Дното е со боја на индиго, грашевина помешана со чај
И цимет – послужена во школки од кои сум
го извадила месото, а бисерите сум ги оставила за десерт.
Ќе ти ги послужам. Можеби, на *студените архипелази*
На Постелата, ако пред тоа морето не ме исфрли на копно.

Препев од српски на македонски јазик:
Славчо Ковилоски

* вид на вино

СНЕЖАНА АЛЕКСИЌ СТАНОЈЛОВИЌ /
Snežana Aleksić Stanojlović (Србија)

ПО ПАТ ПАТУВАМ

По пат патувам
боговите
да ги смирам...
На ацилакот мој
само Песната се наклонува.
Маслиново гранче
во стихот засадив.
Со Самариканската крв
го заливав за да живее.

Во тишината на мајскиот ден
човечката добрина
неочекувано ја сретнав.
Во три држави и три вери
Човекот во луѓето
го препознав.
Само еден Бог во Човекот
видов.

Ќ благодарам на птицата што ми ја подари Песната.

СЕ РАЗМНОЖУВАШ И МЕТАСТАЗИРАШ

Се размножуваш,
со регенерацијата,
како водената алчна ала
од дното
на некое далечно море...

Бесконечно...

Метастазираш
во секоја моја клетка
и го јадеш

она
суштинското во мене...

Зад себе оставаш
пустош, гниез
и смрдеа...

Во тоа гниење
уште само
Песна
 никнува...

НА ПОЛНОЌ

Ноќ...
Празен глас на тишината
и глува осаменост...
Наслушувам тивко, монотono
лелекање на ноќта...
Наслушнав како полноќ зачука
на вратата од мојата соба...

Нежна пеперутка прелета
над заспаните лица,
само мене – будна, ме проколна...
 И си замина,
 сиромашка,
 исплашена...

ЖАРКО МИЛЕНИЌ / Žarko Milenić (Босна и Херцеговина)

ОТСЈАЈ, ЛЕТО

Жолт е отсајот на летниот ден
Што ми се јавува повторно во сонот
Тој копнежлив филм на детските денови
Кои не ги споменува никој

Пак одам бос по искосената трева
Никој не ги слуша моите чекори
Освен мртвите кои ги оживеав
Горејќи во правецот на зелената река

Ја слушав песната која не ја разбирам
Само *season go повикува летото*
A sup русокосата молчалива девојка
Дали е жива мојата сакана

На која се сеќавам само во вторник
Каков никогаш не сум сонувал
На каква никогаш не сум се надевал
Отиде некаде, некаде

Бидејќи не одговорила на детското писмо
Дали така е подобро? Не знае како и јас
Сега сами сме, сами и далечни.

СÈ НЕ МОЖАМ ДА ТИ КАЖАМ

Сè не можам да ти кажам
Ако ти кажам сè
Што ќе ми остане мене

Барем еден збор нека
Ми остане
За крај

Бидејќи без тајна

Тоа што го пишувам
Нема да има смисла
Запамти
Читателу мој
Ако те има

Но за тебе пишувам,
Иако те нема
За да се родиш

Можеби утре
Или задутре
Еден ама вреден.

ЗАБОРАВЕНА ПЕСНА

А таму некаде
Во некое -неповратно трчање
Е забравената песната на Камил
Одамна непрочитана

Или може некој, сепак
Продолжил да пишува
Или сосема нешто друго

Авторот на тие стихови
Сопственикот на изгубената трка
Повеќе ги нема тие зборови во главата
Посветени на жената за која денес
Не знае дали ги заслужила
Или не

Превод од хрватски на македонски јазик:
Милица Димитријовска-Радевска

СОДРЖИНА

ПРОЗА

- 5 Владимир Костов
Ептен убо
- 8 Никола Кочовски
Нешто дамно ја напаѓаше личноста
- 12 Петре Димовски
Пред вратата
- 16 Христо Петрески
Енкаустика, Паѓање, Пиперки, Најдено,
Дерење, За болвата и јамболијата, А-не, Арт,
Дожд и снег
- 20 Никола Илијовски
Кафаната во стариот град

ПОЕЗИЈА

- 25 Радован П. Цветковски
Орачите и месечината, Душава тука пристан сака да
најде, Создавање на песна, Поетот, мислата и песната,
Виното е песна
- 28 Петар Наневски
Бисери од бигор: Марко од Прилеп, Итар Пејо,
Небески коњаник, Ѓурчин Кокале, Муса Кесеџија,
Стража, Дафина, Кајмак Стојна, Змејска
- 32 Панде Манојлов
Тој е животот, Сличности, Книгите, Добрина
- 36 Кире Неделковски
Долините на душата, Прличев ми преминува преку
мислите, Панихида за поетот, Хименес ми слегува
низ ходникот на размислите
- 39 Златко Жоглев
Неизречени зборови, Куќа од зборови, Чекање,
Сфаќање
- 43 Милица Димитријовска-Радевска
Лик и наличје, Прекор, Есенска, Глувотија,
Преслик, Ослободен збор, Огледало

- 46 Гордана Стојаноска
Почнување, Зборот, Засенчување
- 50 Даниела Андоновска-Трајковска
Гласот ангелски, Гласните жици на небото, Сенки,
Сошиен дом, Ролетни, Здивот на омразата, Ние,
Сенка, Азбука
- 54 Славица Гацова Свидерска
Бебе, Женско тело, Тело: вселена, Има едно тело,
Домашни архиви, Regresus ad uterum, Етерично тело
- 58 Биљана Т. Димко
Ами, Шеметност, Читател, Тривијалност
- 60 Михајло Свидерски
Запад и исток, Пресоздавање, Пат, Седмица

Д Р А М А

- 65 Зоран Пејковски
Реквием за смртта (Сцена 8 и Сцена 16)
- 68 Трајче Кацаров
Вавилонци (Сцена 5, Сцена 6, Сцена 7 и Сцена 8)

К Р И Т И К А, С О Г Л Е Д Б И...

- 75 Васил Тоциновски
За честа и достоинството на литературата
- 79 Гордана Стојаноска
Благословот на перото и мастилото
- 81 Мирјана Стојановска
Надградување на јаството врз метафората на морето
- 85 Весна Мундишевска-Велјановска
По орбитата на сопствената космологија за
реанимација на совршенството на несовршеноста
- 89 Елизабета Јончиќ
Романот „Средба во осамената куќа“ од Петре
Димовски – расек на моралните кочници, сочувство
за страдањето и победа над стравот
- 94 Славчо Ковилоски
Навраќање кон подзаборавеното Голо Брдо
- 98 Стефан Марковски
(Песи)мистичко-обединителните димензии на рускиот
символизам

МЕЃУНАРОДНА СОРАБОТКА

- 103 Вања Ангелова
Литературата – уметност на зборот или уметност
на живеењето
- 105 Билјана Миловановиќ Живак
Заситеност од патувања, За младоста, староста и
вечниот живот, Залихи восок за црни денови,
Дното е со боја на индиго
- 107 Снежана Алексиќ Станојловиќ
По пат патувам, Се размножуваш и метастазираш,
На полноќ
- 109 Жарко Милениќ
Отсјај, лето, Сè не можам да ти кажам,
Заборавена песна

**РАСТ – Списание за книжевност, уметност и култура
бр. 18-19 / 2018**

Издавач: Битолски книжевен круг – Битола

Ул. „Ленинова“ бб, 7000 Битола

Жиро-сметка: 500000000616559

Даночен број: 4002008505311

Депонентна банка: Стопанска банка а.д. Битола

За издавачот

м-р Зоран Пејковски, претседател

Јазична редакција:

Прилозите се редактирани од авторите

Компјутерска обработка:

Весна Мундишевска-Велјановска

Дизајн на корица:

Миле Атанасоски

Печати:

„Графопром“ – Битола

Тираж:

300 примероци

Битола, јули 2018 г.

Прилози се испраќаат на е-mail адресата на списанието
bkkrast@yahoo.com во фонт Times New Roman со кирилична
подршка, големина 12 и единечен проред.

Првиот број на „РАСТ“ излезе од печат во 2001 год.

ISSN 1409-9330

УДК 82+7+008